

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Інна Большакова
Марина Пристінська

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

2
КЛАС

ЧАСТИНА 1

Державний Прапор
України

Державний Герб
України

Державний Гімн України

*Слова Павла Чубинського
Музика Михайла Вербицького*

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Інна Большакова, Марина Пристінська

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 1

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Харків
Видавництво «Ранок»
2019

УДК 501:37.016(075.2)
Б79

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 № 407)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна

Ілюстрації *Михайла Курдюмова та Олени Курдюмової*

Большакова І. О.

Б79 Я досліджую світ : підруч. для 2 кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1 /
І. О. Большакова, М. С. Пристінська. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 96 с. : іл.

ISBN 978-617-09-5210-3

УДК 501:37.016(075.2)

Інтернет-підтримка
Електронні матеріали
до підручника розміщено на сайті
interactive.ranok.com.ua

ISBN 978-617-09-5201-1
ISBN 978-617-09-5210-3 (Ч. 1)

© Большакова І. О., Пристінська М. С., 2019
© Курдюмов М. Л., ілюстрації, 2019
© Курдюмова О. І., ілюстрації, 2019
© Макарова А. Л., Макарова П. І.,
обкладинка, макет, 2019
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2019

Дорогі друзі!

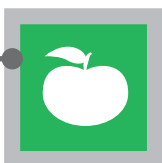
Ви вже знаєте, що досліджувати довкілля цікаво. Як і в першому класі, за допомогою підручника ви будете пізнавати, міркувати, обговорювати, дивуватись, мріяти і творити. Ви зазирнете в минуле та майбутнє. Краще пізнаєте себе, своїх друзів і рідних. Вивчатимете живу та неживу природу. Мандруватимете Україною та планетою Земля.

Розгортайте підручник. Читайте, міркуйте самотійно і разом з друзями. Ставте запитання. Шукайте відповіді. Висловлюйте власну думку. Бажаємо успіхів у пізнанні світу!

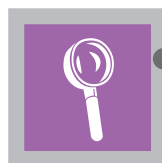
Автори

Умовні позначки

Дізнаюся
нове

Досліджую

Працюю
з однокласниками

Мислю
критично

Працюю
самостійно

ПРО МЕНЕ

Тема 1. Я у школі

ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ

1 вересня — День знань.

1

Хто як навчається? Хто ходить до школи? Намалюй ці школи.

2

Чому люди ставлять запитання? Обговори запитання з одно-
класниками. Склади ще два запитання разом з другом.

1 Чому діти ходять
до школи?

2 З яким настроєм ти прийшов/
прийшла до школи?

3 Що пам'ятаєш
з першого класу?

4 Чого хочеш навчитися
в другому класі?

ЩО ТАКЕ ІНФОРМАЦІЯ?

Ти постійно отримуєш інформацію
про довкілля.

Інформація — це відомості про
навколишній світ, про явища, які
відбуваються в ньому. Інформацію
передають за допомогою повідомлень.

ІНФОРМАЦІЯ

ПОВІДОМЛЕННЯ

3

Поділись із друзями інформацією про свій літній відпочинок.
Створіть спільний колаж.

1. Намалюй предмет,
з яким був пов'язаний твій літній
відпочинок.

2. Виріж
його.

3. Разом з друзями наклеї
на великий аркуш.

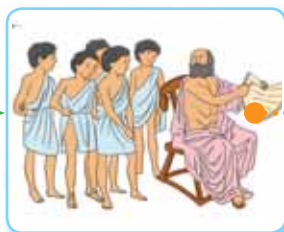

ШКОЛА ДАВНЯ І СУЧАСНА

1

Розглянь, як навчалися діти в давнину. Порівняй їх навчання із своїм. Що змінилося? Чому завжди було важливо навчатися?

У давнину люди спочатку передавали повідомлення усно. Потім навчилися їх записувати за допомогою малюнків та різних знаків.

Ти можеш передати повідомлення усно або письмово.

ПОВІДОМЛЕННЯ

2

Як ти думаєш, який з цих предметів є книжкою? Порівняй давні і сучасні книжки. Чому книжки існували в давнину і є зараз? Якою може бути книжка в майбутньому?

3

Які з цих предметів ми називаємо письмовим приладдям? Чому? Чому письмове приладдя з часом змінюється?

МОЇ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Ти навчаєшся у школі, тому що маєш право на освіту. Це право записано в Конституції України — основному законі нашої держави.

1

Розглянь права, які має кожен школяр/школярка в Україні. Поясни, як ти користуєшся ними.

Уроки

Відпочинок
на перерві

Медична
допомога

Користування
підручником

Повага

Відвідування
гуртків

Також у тебе є обов'язки. Твій обов'язок — виконувати правила, що прийняті в суспільстві, у якому ти живеш.

2

Розкажи про деякі правила, що ти їх маєш виконувати. Чому?

Правила
поведінки
за столом

Правила
гри

Правила до-
рожного руху

Правила
поведінки
в театрі

3

Порівняй дорожні знаки. Який із них розміщено біля зебри? Чому? Які правила мають виконувати діти?

Дорожній
знак

Тротуар

Зебра

Проїжджа
частина

Острівця
безпеки

Ти можеш отримувати повідомлення за допомогою світлових сигналів. Наприклад, світлові сигнали світлофора допомагають тобі переходити вулицю.

Я ВИКОНУЮ ШКІЛЬНІ ПРАВИЛА

Твій обов'язок у школі — виконувати шкільні правила і правила класу. Виконувати правила — це діяти так, як домовилися всі члени шкільної громади і учні вашого класу.

1

Прочитай правила для учнів, які були прийняті у школах в давнину. Які важливі і зараз? Чому?

Вчасно приходь
на уроки.

Вітайся.

Уважно слухай
пояснення вчителя.

Прибирай
за собою.

Спілкуйся
ввічливо.

Старанно виконуй
завдання вчителя.

2

Зроби картку з правилом «Слухай уважно!».

1. Намалюй
вухка різних
тварин.

2. Виріж їх
і наклеї
на картку
з правилом.

Ти можеш передавати повідомлення за допомогою слів і малюнків. Повідомлення — це послідовність різноманітних сигналів (букв, зображень, звуків тощо). Наприклад, на картці написано буквами «Слухай уважно» і намальовано зображення вухок.

Запам'ятай правила і користуйся ними у будь-якій ситуації.

Зупинись!

Подивись!

Послухай!

Подумай.
Прийми рішення.

Я ВИКОНУЮ ШКІЛЬНІ ПРАВИЛА

1

Продовж речення.

Я думаю, що правила поведінки в школі — це...

Правила в школі потрібні, тому що...

Я виконую шкільні правила, тому що...

Якщо учні перестануть дотримуватися правил, то...

2

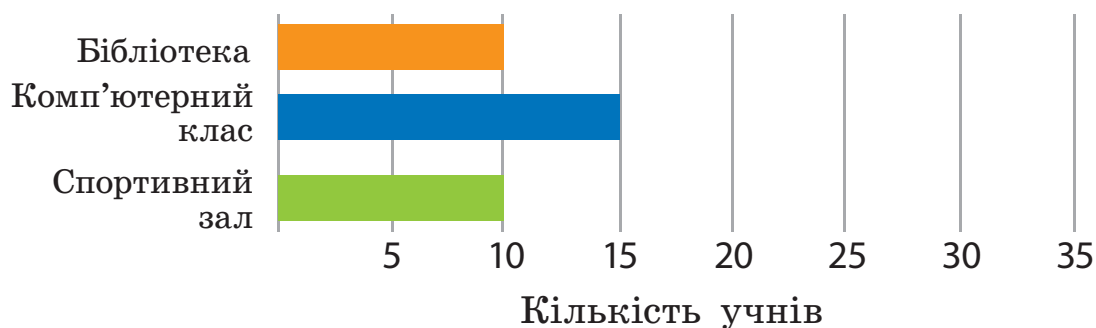

Які приміщення є в твоїй школі? Хто там працює? Які правила потрібно виконувати, щоб уникнути небезпечних ситуацій? Створи пам'ятку з правилами поведінки в різних приміщеннях.

3

Учні визначали найцікавіше місце в школі. Розглянь діаграму і розкажи про нього. Розкажи про правила поведінки у шкільних приміщеннях. А яке найцікавіше місце в твоїй школі? Чому?

МОЄ РОБОЧЕ МІСЦЕ

Зазвичай твоє учнівське робоче місце — це стіл чи парта, за якими ти постійно сидиш під час навчання. Хоча навчатися ти можеш і під час екскурсії, прогулянки, читання книжки в бібліотеці тощо.

1

Порівняй робочі місця учнів і учениць. Розкажи про правила безпечної поведінки під час різних уроків.

2

Прочитай правила поведінки. Подумай, яких уроків вони стосуються. Намалюй позначки до кожного правила.

1. Не чіпай руками шнури і розетки.
2. Вмикай комп'ютер з дозволу вчителя.
3. Приходь до комп'ютерного класу без їжі і напоїв.
4. Бери ножиці за лезо, коли хочеш їх комусь передати.
5. По класу ходи спокійно.

3

Тарас переодягається на урок фізкультури. Яка інформація буде для нього своєчасною?

Завтра їдемо на екскурсію.

Урок фізкультури на вулиці.
Одягніть куртки.

Якщо ти отримуєш інформацію, потрібну в даний момент, то ця інформація **своєчасна**.

ШКІЛЬНА СПІЛЬНОТА (ГРОМАДА)

Ти — член/членкиня великої шкільної громади. У вас є спільна мета — гарно вчитися і спільний обов'язок — дотримуватися шкільних правил. Також у кожній шкільній громаді є свої традиції.

1

Розглянь фото разом з другом. Постав запитання другові і дай відповіді на його запитання. Як зрозуміти, що ваші здогадки можуть бути правдою?

Хто?

Що?

Де?

Коли?

Куди?

Навіщо?

Чому?

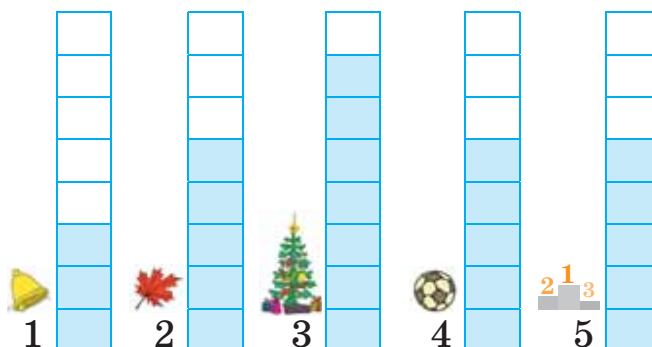
Який?

2

Розглянь діаграму. Розкажи, яке свято є найулюбленішим для учнів цього класу. Склади список свят для свого класу. Проведи опитування серед учнів свого класу та створи діаграму. (Один учень — одна клітинка .)

1. День знань
2. Осінній ярмарок
3. Новорічне свято
4. Спортивне свято
5. День лідерства

Ти можеш записати повідомлення за допомогою цифр. Наприклад, номери телефонів друзів чи дати шкільних свят.

3

Яку інформацію діти записали за допомогою цифр?

1 вересня

050 478 87 56

О 13:00

1 кг цукерок

МІЙ РЕЖИМ ДНЯ

Ти школяр/школярка, і у тебе багато різних справ. Щоб устигнути все зробити, ти маєш дотримуватися режиму дня. Режим — це продуманий розпорядок дій на день.

1

Розкажи про початок дня школяра. Чи збігається він з твоїм початком дня? Продовж складати режим дня.

2

Розкажи, як ти розумієш ці вислови. Поясни їх важливість.

3

Вислови свої думки «за» і «проти».

Потрібно дотримуватися режиму дня.

НІ

--	--	--	--	--	--	--	--	--

ТАК

МІЙ ЧАС

1

Як ти дізнаєшся, що потрібно завершувати одну справу і розпочинати іншу? А про закінчення уроків чи час обіду? Назви прилади, які допоможуть тобі в цьому. Поясни, як само.

Для дотримання режиму дня впродовж доби (ранок, день, вечір, ніч) тобі потрібно вчитися визначати час за годинником. Годинник — пристрій для вимірювання часу.

2

Розглянь годинник. Назви його частини, поясни призначення кожної з них.

Циферблат

Мала стрілка показує **години**. Вона робить повний оберт циферблатом за 12 годин.

Велика стрілка показує **хвилини**. Вона робить повний оберт циферблатом за 1 годину, або 60 хвилин.

3

Що «зайве»? Назви час, який показує кожний годинник. Чим схожі ці годинники, а чим відрізняються?

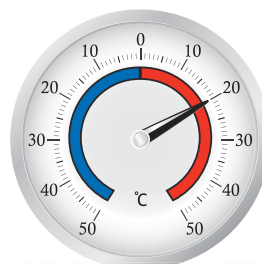
Баштовий

Кишеньковий

Настінний

Термометр

- Розкажи, як визначити час за годинником.

Ти можеш отримувати повідомлення за допомогою звукових сигналів. Наприклад, коли вранці дзеленчить будильник — час прокидатися.

МІЙ ЧАС

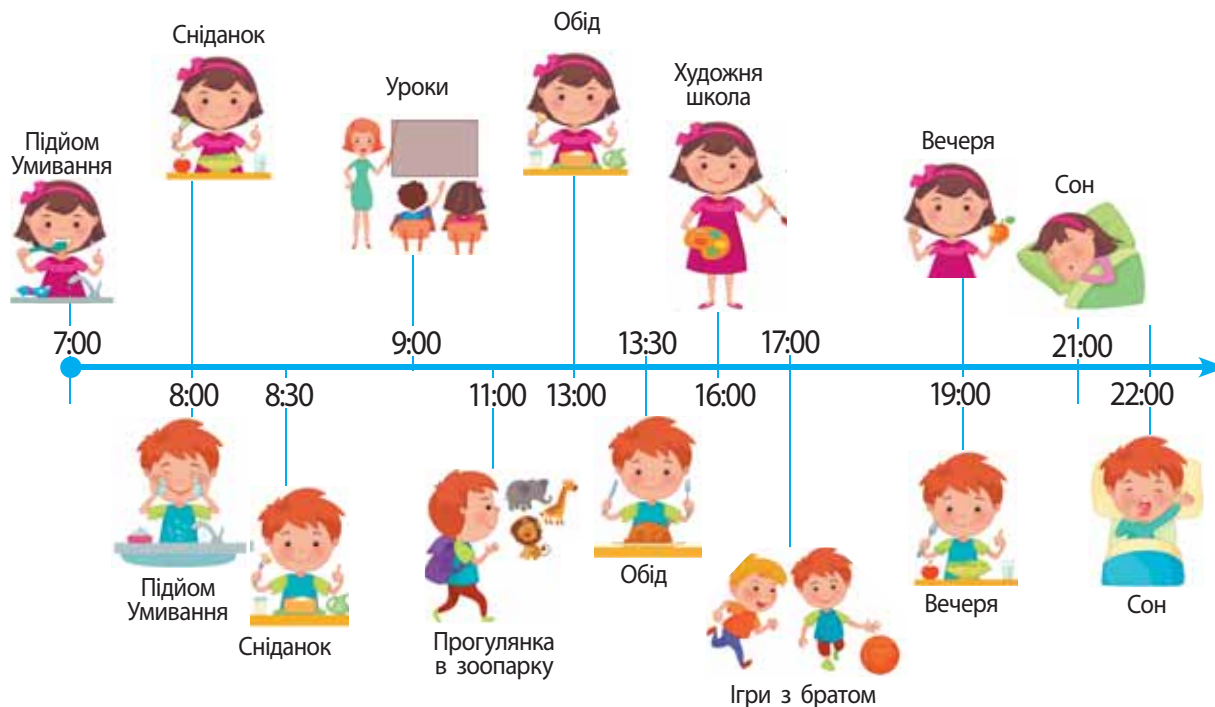

Завдяки розпорядку дня ти можеш правильно розподілити час на уроки, відпочинок, ігри, спілкування з друзями.

4

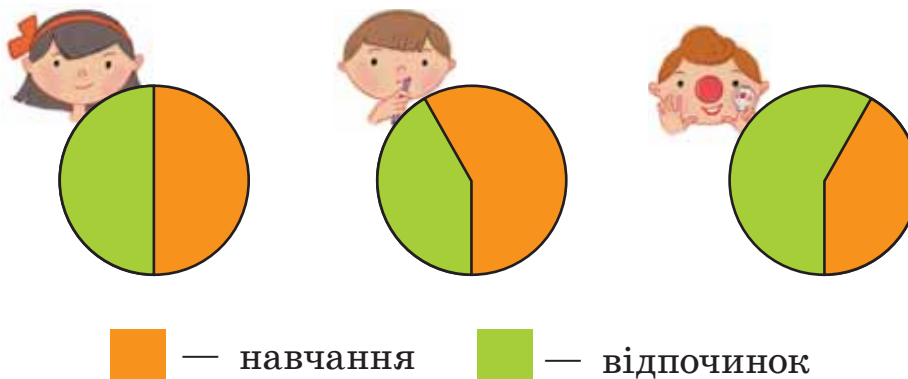
Порівняй режими дня двох школярів. Який режим робочого дня учня, а який — вихідного? Чому режими дня можуть бути різними? Який з них схожий на твій?

5

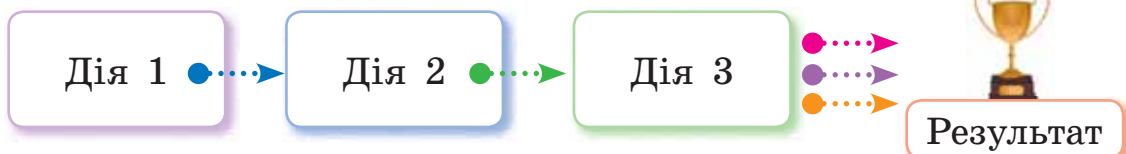
Розглянь діаграми. Розкажи, як діти розподілили свій час на навчання і відпочинок. Який варіант обереш ти? Чому?

Я ПЛАНУЮ

Ти можеш скласти план, щоб заздалегідь визначити, які кроки і в якій послідовності (1 → 2 → 3) треба зробити, щоб досягти необхідного результату. Результат — це кінцевий наслідок послідовності твоїх дій.

1

Учні планують дії для досягнення результату. Чи однаковими будуть їхні дії? Допоможи учням скласти план.

Я хочу відвідати виставу в театрі.

Я хочу зробити паперовий літачок.

Я хочу навчитися прибирати свій стіл.

Для досягнення результату потрібні певні ресурси (час , інструменти , матеріали , гроші тощо).

2

Визнач послідовність дій та обері відповідні ресурси.

Я визначаю, як дістатись до зоопарку.

Я обчислюю вартість квитків.

Я пишу оголошення про екскурсію.

Результат
Відвідування зоопарку

Необхідні ресурси

Час Транспорт Гроші План зоопарку Екскурсовод

Я ПЛАНУЮ РОБОЧИЙ ДЕНЬ/ТИЖДЕНЬ

План визначає порядок дій, які потрібно виконати, щоб досягти результату. Ти можеш планувати свій робочий тиждень або день (добу). Тиждень складається із семи днів (п'яти робочих і двох вихідних). Доба — це 24 години. У плані ти маєш визначити перелік справ і час на їх виконання.

1

Що спочатку, а що — потім? О котрій годині Марійка снідає, обідає, вечеряє? Що у дівчинки на сніданок, обід, вечерю?

● Що робила дівчинка після прийому їжі? Чому ти так думаєш?

● Що запланувала дівчинка на цей день? У який час? Усно розкажи про її плани.

2

Розглянь таблицю. Розкажи, які гуртки чи спортивні секції відвідують діти після школи і чим планують зайнятися у вихідні дні.

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя

● Склади список гуртків і секцій, які відвідуєш чи плануєш відвідати. Запиши, в який день і час ти будеш це робити.

Я ВЧУСЬ ДОТРИМУВАТИСЯ ПЛАНУ

Намагайся дотримуватися плану, який ти склав/склала, і відмічати всі зроблені справи в блокноті чи зошиті. Коли ти дотримуєшся плану, ти відповідально ставишся до свого життя.

Відповідальність — це взятий на себе обов'язок виконати справу, діяти відповідно до правил.

1

Розглянь, із чого діти почали планувати свої справи. Сплануй свій час.

Що потрібно зробити?	Що зробили Яна і Андрійко?
1. Визнач ті справи, які тобі потрібно зробити сьогодні після уроків. Напиши список.	Склали список справ: Полити квіти. Поголювати з песиком. З'їсти три цукерки. Прочитати казку. Розв'язати задачу. Погратися конструктором.
2. Подумай, що потрібно зробити одразу, а що — пізніше. Пронумеруй справи від важливої — 1 — до не дуже важливої — 6.	Пронумерували від важливого до неважливого: 1. Поголювати з песиком. 2. Полити квіти. 3. Розв'язати задачу. 4. Прочитати казку. 5. Погратися конструктором. 6. З'їсти три цукерки.

2

Заплануй проводити спостереження за погодою щодня. Зроби календар спостережень на тиждень.

Намалюй картки з позначками погоди: ясно, похмуро, дощ тощо.

Виріж їх і наклеї на цупкий папір.

Зроби основу календаря з кишеньками і назвами днів тижня.

Тема 2. Як я сприймаю себе

ЯК ШТУЧНІ І ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ ВПЛИВАЮТЬ НА МОЄ ЖИТТЯ

Ти живеш серед природи та виробів людини. Різні вироби і пристрої допомагають нам швидко пересуватися , підтримувати зв'язок , розважатися . Одяг , меблі , посуд , будинки роблять наше життя зручним. У школі ти теж користуєшся виробами: олівцем, ручкою, зошитом і багатьма іншими.

Людина не може жити без природи: неживої і живої. Ти отримуєш тепло і світло Сонця , дихаєш повітрям , п'єш воду , вирощуєш у ґрунті рослини . Ти отримуєш їжу і матеріали для виробів завдяки рослинам і тваринам. Ти теж частина живої природи, як і всі люди нашої планети.

1

Знайди з тексту приклади до схеми. Доповни своїми прикладами.

Усе, що нас оточує,— **об'єкти**. Ти можеш назвати об'єкт **іменем**.

2

Спочатку назви штучні об'єкти, потім — об'єкти неживої природи.

Я ДОСЛІДЖУЮ ШТУЧНІ І ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ

1

Утвори пари штучний (рукотворний) об'єкт — природний об'єкт.

За кольором

За формою

За смаком

За розміром

2

Досліди властивості штучних і природних об'єктів за допомогою органів чуття. Допиши дані в таблицю.

Об'єкт	Колір/Форма	Запах	Смак	Звук	Дотик
Барабан	коричневий	—	—	гучний	—
Краплина води	прозора	—	—	—	мокра
Яблуко	зелене				
Інформація за способом сприйняття	зорова 	нюхова 	смакова 	звукова 	тактильна

Кожний об'єкт має **властивості**. Наприклад колір. Властивість об'єкта має **значення**. Наприклад колір: синій, жовтий, зелений. Значення властивості можна записати словами або числами.

3

Досліди об'єкт і запиши дані в таблицю.

Об'єкт	Ім'я	Властивість	Значення
	помаранч	колір	помаранчевий
		форма	круглий
		смак	солодкий
		маса	100 грамів

- Так само досліди штучний і природний об'єкти.

1

Порівняй рослину, тварину, людину і робота за визначеними ознаками. Зроби висновок.

Народжується

Дихає

Живиться

Росте

Розвивається

Розмножується

Помирає

Думає

Працює

Спілкується

Сміється

Фантазує

Виконує дії

Читає

- Що не належить до природи? Чому?
- Чим відрізняються дерево, слон і людина?
- Чим схожі робот і людина? Чим відрізняються? Хто створює роботів? Навіщо? Хто керує роботами? Як? Чи може робот стати людиною?

2

Пограй з другом/подругою в робота і людину. Людина подає роботу команди, а робот виконує команди «Стій», «Зроби три кроки вперед» тощо.

Я — ЛЮДИНА. МОЄ ЗОВНІШНЄ І ВНУТРІШНЄ

Людина живе серед людей. Тому кожна людина — частина людської спільноти. Наприклад, ти — член/членкиня шкільної громади.

Ти маєш зовнішні ознаки: зріст, колір волосся тощо. Це твоє перше «Я». Друзі можуть говорити, що тобі притаманні доброта, чесність і ввічливість. Це твої риси характеру, твоє друге «Я». Кожна людина має свій набір зовнішніх і внутрішніх ознак. Кожна людина неповторна.

1

Розглянь фото. Опиши зовнішні риси дітей. Чи можна сказати, що діти відповідальні? Чому? Що потрібно побачити, щоб описати риси характеру?

2

Розкажи про себе. Що потрібно знати, щоб розказати про риси характеру людини?

Зовнішнє

Моя зовнішність

Яка статура? Який зріст?
Який розмір ноги? Яке обличчя?
Яке волосся? Які очі?

Внутрішнє

Мої риси

чесність доброзичливість
допитливість життєрадісність
ввічливість старанність

Кожна людина може розповісти про себе. Ти можеш написати своє ім'я, день народження, намалювати, показати жестом, як ти вітаєшся, заграти улюблену мелодію чи зняти про себе відео. Так ти передаєш різні повідомлення про себе.

Інформація					
текстова	числова	умовні сигнали і жести	графічна	звукова	комбінована
Ігор	12.04.2013				відео
Ірина	18.05.2014				відео

Я МАЮ ПРАВО НА ІМ'Я

У тебе є ім'я. Ім'я — це особиста назва людини, що дається їй після народження. Кожне ім'я утворене від якоїсь назви чи характеристик людини. Повне ім'я людини — це прізвище, ім'я та по батькові.

1

Розкажи, як утворюється повне ім'я. Напиши своє ім'я.

Прізвище

Ім'я

По батькові

Іваненко

Тарас

Григорович

Шевченко

Оксана

Миколаївна

рід

я

батько

2

Прочитай давні слов'янські імена. Поясни, чому в давнину так називали дітей. Обери один із варіантів.

Первуша

Вторуша

Щоб усіх запам'ятати.

Щоб захистити від темних сил.

Щоб були любимими.

Щоб було достатньо їжі.

Пугач

Любомир

Любомила

Куліш

Сало

- Що таке прізвище? Чому не варто ображати інших прізвищами?

Я ПРАГНУ БУТИ ОСОБИСТІСТЮ

Ти живеш серед людей. Про тебе піклуються твої рідні, а ти дбаєш про них. Ти граєшся з друзями, навчаєшся у школі, робиш покупки та їздиш у транспорті. Ти живеш серед людей. Ти вчишся підтримувати з усіма гарні стосунки. Це називається жити в злагоді. Ти — частина людської спільноти. Ти — особистість.

Я навчаюсь у школі.
Я прагну пізнати світ природи і людей. Я маю розум і почуття.

Я можу робити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей. Я відповідаю за свій вибір.

Я прагну бути особистістю.

Я неповторний/неповторна. Я маю свій унікальний набір фізичних ознак і рис характеру.

У мене є здібності до музики чи малювання, математики чи танців тощо. У мене є інтереси.

Що вміють робити діти? Чого хочеш навчитися ти? Як зрозуміти, чи ти маєш до цього здібності? Як зрозуміти, які в тебе інтереси?

У тебе є особисті дані: ім'я, адреса, номер телефону тощо. Не повідомляй власні особисті дані та дані про батьків незнайомим людям та в мережі Інтернет.

МІЙ ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР

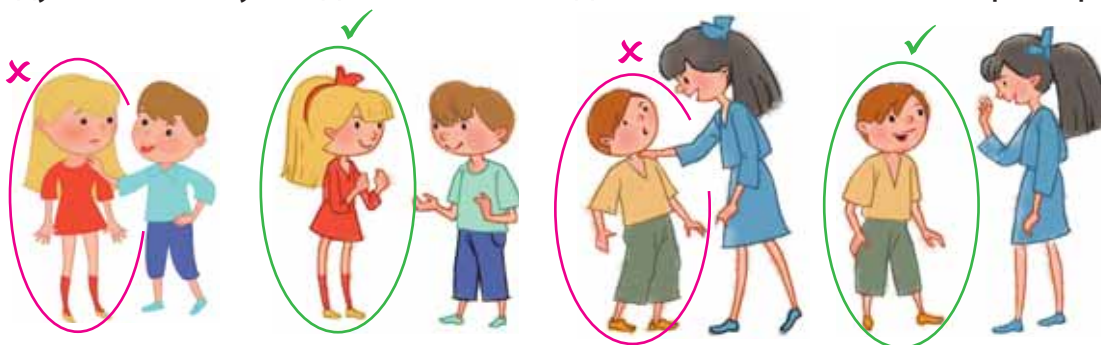

У кожної людини є свій особистий простір. Його ти можеш відчутти, якщо уявиш себе наче у великій сфері. Іноді люди порушують твій особистий простір. У цей час ти можеш почувати себе добре або ні. Люди поряд не завжди розуміють, що ти відчуваєш. Тому, якщо тобі неприємно, скажи: «Ні, не торкайся мене». При вітанні можеш сказати: «Привітаймося словами, а не обіймами».

1

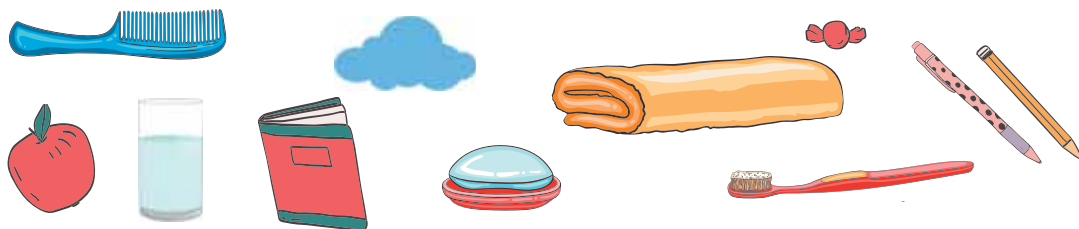
Хто поважає особистий простір іншої людини? Чому ти так думаєш? Кому ти дозволяєш входити в твій особистий простір?

2

Чим ти можеш поділитися з друзями? Якими особистими речами варто користуватися самому? Чому?

3

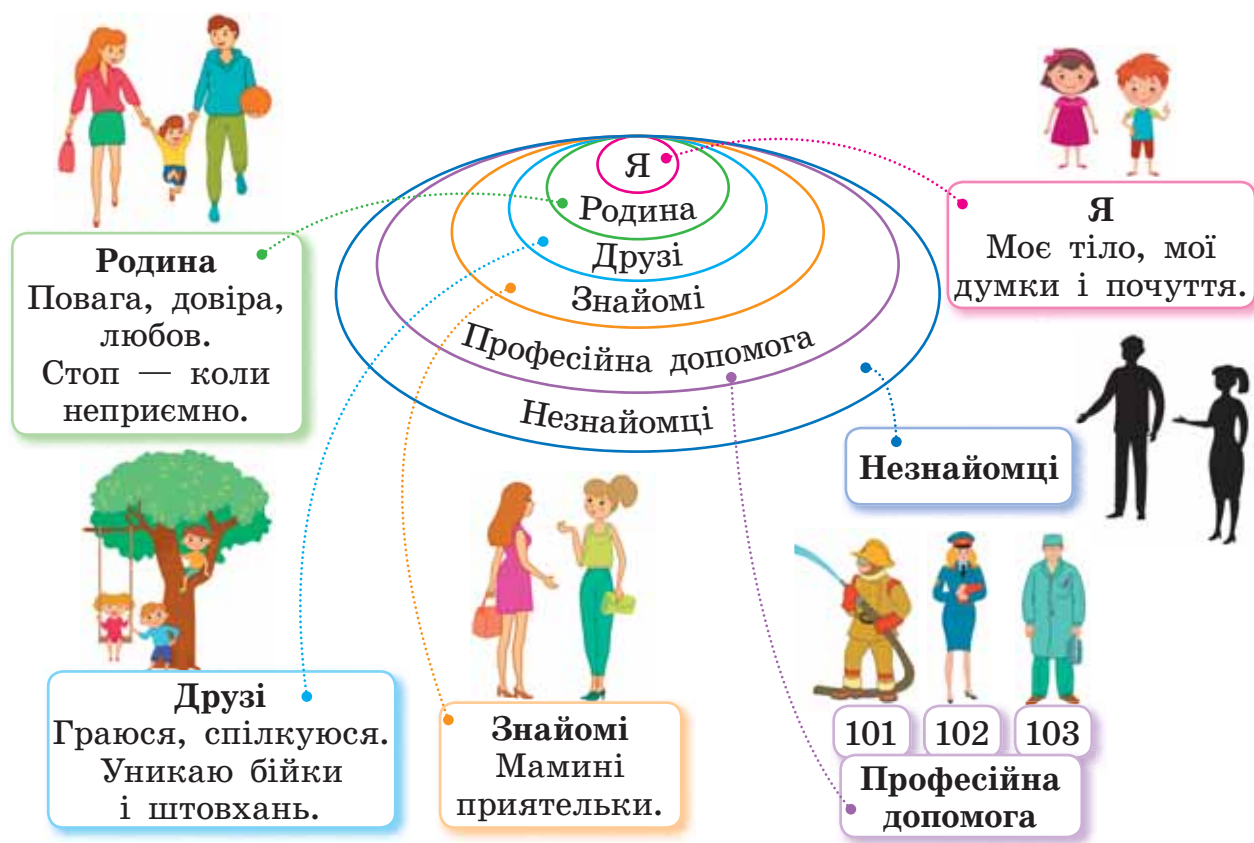

Чи порушували діти особистий простір? Чому ти так думаєш? Чи буває порушення особистого простору задля гри?

Ти по-різному спілкуєшся з різними людьми. Деяким людям ти довіряєш свої думки і почуття, дозволяєш себе обійняти. Це твої рідні, які піклуються про тебе. Для однокласників — ти друг/подруга. З друзями ти граєш у різні ігри. Ти спілкуєшся із сусідами в будинку, де живеш, з батьками твоїх однокласників, з приятелями батьків тощо. Є люди, які зовсім незнайомі тобі. До всіх людей треба ставитися ввічливо та з повагою. Але тільки ти маєш вирішувати, чи впускати їх у свій особистий простір.

Подумай, чи приймеш ти такі подарунки від рідних, друзів, незнайомців. Про які подарунки варто запитати у мами і тата?

Ти спілкуєшся з різними людьми. Під час спілкування ти обмінюєшся інформацією усно чи письмово. Ти можеш спілкуватися з рідними і друзями, яких немає поруч. Для цього ти використовуєш мережі. Найбільша мережа — Інтернет. Доступ до Інтернету можна отримати, використовуючи телефон , комп'ютер , ноутбук , планшет .

Електронна пошта

Відеозв'язок

Повідомлення в мережі

Яку інформацію не потрібно поширювати в мережі Інтернет та іншим способом? Про що не варто повідомляти незнайомих людей? Яка інформація є відкритою для всіх?

Прізвище, ім'я,
по батькові

Робота батьків

Номер телефону

Домашня адреса

Розклад уроків

Назва книжки,
яку я читаю

Прогноз погоди

Номер банківської
картки

Місце навчання

ІНФОРМАЦІЯ

Приватна

Для себе і близьких

Публічна

Для всіх

1

Що не так? Поясни, чому поведінка дітей і дорослих здається дивною? Чим відрізняються діти і дорослі? Що означає «бути дорослим»?

Ти не вибирав/вибирала час і місце народження, стать, ім'я... Ти — дитина, батьки та вчителька часто вирішують за тебе, і деколи це дратує. Але чи обмежує це твою свободу? У тебе вже є уявлення, які дозволяють мати власну думку та відмовлятися від того, що не подобається. А обов'язки потрібні для взаємодії зі світом. Вони лише окреслюють межі твого вибору, однак не повинні заважати тобі міркувати, щоб зрозуміти, ким ти є, та діяти відповідним чином.

(За О. Бреніф'є)

2

Розкажи, як ти ростеш і розвиваєшся. Коли людина стає дорослою? Як це можна помітити? Чи подобається тобі дорослішати і змінюватися? Що таке «життєвий досвід»? Як він може допомогти?

Я — ДИТИНА. ЧИ ПОДОБАЄТЬСЯ МЕНІ ДОРΟΣЛІШАТИ?

Дорослішати — це змінюватися зовнішньо і внутрішньо. Дорослішати — це вміти відповідати за свої вчинки, вчитися робити вибір, ставити мету і намагатися її досягти.

1

З якою думкою ти погоджуєшся? Чому?

Я хочу стати дорослою, бо хочу сама вирішувати, що мені робити.

Я не хочу бути дорослим, бо краще гратися і розважатися.

Я хочу бути дорослим, бо хочу подорожувати самостійно.

2

Обговори ситуації.

Ти працюєш з дідусем і бабусею на городі. Ти зараз дорослий/доросла? Чому?

Діти грають у гру «Доньки-матері». Вони зараз дорослі? Чого вони можуть навчитися під час гри? У які ігри любиш грати ти?

3

Знайди свої фото в ранньому дитинстві. Порівняй себе зі світлини і зараз. Що змінилося за цей час? Чи можна сказати, що ти подорослішав/подорослішала? Зроби фоторамку для своєї світлини. Вкажи, що ти автор/авторка цієї роботи.

Інструкція з виготовлення фоторамки

1 склянка солі

2 склянки борошна

3/4 склянки води

стеки

формочка-сердечко

Тема 3. Я відчуваю

Я РОЗРІЗНЯЮ ЕМОЦІЇ

Коли ти зустрічаєшся з друзями, ти радієш. Коли прощаєшся — мабуть, сумуєш. Ти відчуваєш різні емоції. Радість і сум пов'язані з тим, що ти цінуєш.

1

Розглянь малюнок. Хто з дітей радіє? сумує? Чому? А які емоції були б у тебе в цих ситуаціях?

Коли ти ставиш питання, ти цікавишся. Цікавість — перша сходинка до пізнання нового. Коли щось відбувається не так, як зазвичай, ти дивуєшся.

2

Розглянь малюнки. Чи можеш ти здивуватися або зацікавитися, побачивши це?

3

Розкажи, що відчують діти. Поясни, що робити, коли ти чи твої друзі перебувають у ситуації приниження.

Софійка і Ярослав сміялися з Артема, бо в нього стара футболка.

Андрій щодня сміється з Оленки, бо вона читає повільніше, ніж він.

Я ВІДЧУВАЮ ВІДРАЗУ

Ти можеш відчувати відразу, якщо, наприклад, тобі запропонують з'їсти те, що ти не любиш. Відраза допомагає людині уникнути багатьох неприємностей. Ти відчуваєш відразу до того, що може бути для тебе небезпечним. Наприклад, їжа, непридатна для споживання. Відразу (огиду) ти можеш відчувати і до інших предметів, людей, ситуацій.

1

Хто з дітей відчуває відразу? Чому ти так думаєш?

2

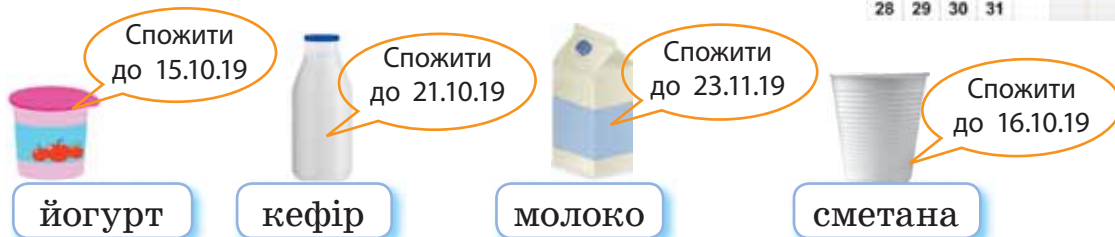
Віднови послідовність подій. Чому у хлопчика виникла відраза?

3

У календарі позначено дату, коли придбали продукти. Чи можна їх уживати в їжу? Чому?

ЖОВТЕНЬ 2019						
Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Я ВІДЧУВАЮ СТРАХ

Ти, як і кожна людина, можеш відчувати страх, тривогу, а також бути схвильованим або засмученим. Обов'язково розкажи про свої відчуття дорослим, яким довіряєш.

1

У яких ситуаціях діти відчують страх? Що ти будеш робити, якщо опинишся в такій ситуації?

Я боюсь темряви.

Я боюсь залишитися сам.

Я боюсь говорити перед усім класом.

Я боюсь павуків.

2

Розглянь ситуації. Назви емоції, які відчуває кожна дитина. Що ти будеш робити, якщо така ситуація трапиться з тобою? З твоїми друзями?

Любомир кожного ранку забирає бутерброд у Назара. Назар плаче, але нікому не розповідає, бо боїться.

Дарина обзиває Максима образливими прізвиськами. Максим боїться про це розповідати.

3

Яких казкових істот бояться діти? Чому, як ти думаєш?

Я СПІЛКУЮСЯ

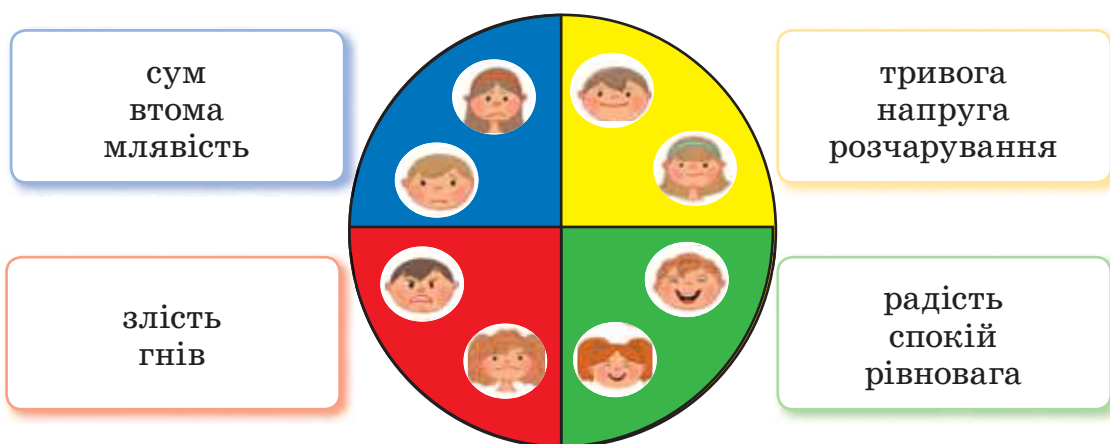

Ти і люди навколо можете відчувати себе по-різному. Щоб твоє спілкування з іншими було комфортним, вчися розуміти стан інших людей.

1

Розглянь схему. Розкажи про різний стан дітей. Чи однаково вони будуть спілкуватися з тобою? Чому? Спілкування з якою дитиною буде найприємніше? Розіграйте діалоги.

2

Артем відчуває злість. Розкажи, що може відчувати Ганна, яка з ним спілкується. Поясни свою думку.

Сум. Йому погано,
він кричить.

Цікавість.
Чому він злий?

Співчуття.
Йому погано.

Страх.
Я його боюсь.

Злість. Не потрібно
на мене кричати!

Радість. Мені подо-
бається бути поруч.

Я в червоному
секторі. **Я злюся.**
Що відчувають
мої друзі?

3

Склади список порад для учнів/учениць, які зляться, і тих, хто з ними спілкується. Чи можеш ти, спілкуючись у мережі Інтернет, дізнатися про емоції співрозмовника?

Я ВИЯВЛЯЮ ПОВАГУ ДО ЛЮДЕЙ. ЩО РОБИТИ, КОЛИ ТИ ВІДЧУВАЄШ НЕПОВАГУ І ПРИНИЖЕННЯ?

Ти виявляєш повагу до людини, коли демонструєш їй прихильне ставлення або визнаєш її заслуги. Коли тебе ображають, не цінують того, що ти робиш, то можеш відчувати неповагу і приниження.

1

Пригадай героїв казок «Буратіно» і «Гідке каченя». Чи відчували герої приниження і неповагу? Чому? За допомогою яких смайликів ти можеш зобразити їхній стан?

2

Розглянь малюнки. Чи доводилося тобі бути в подібних ситуаціях? Що ти порадиш дітям?

Сестра забирає твій одяг.
Говорить, що треба ділитися.

Учні не сказали новенькій
у класі, де їдальня. Вона
заблукала і плаче.

3

Продовж речення:

«Я відчуваю неповагу, коли...».

«Коли я відчую приниження, я зроблю...».

4

Дискусія.

До всіх людей потрібно ставитися з повагою.

НІ

--	--	--	--	--	--	--	--

ТАК

Я ВИЯВЛЯЮ ПОВАГУ ДО ЛЮДЕЙ

1

Хто з дітей виявляє повагу до інших? Чому ти так думаєш? Яким людям особливо потрібні підтримка і допомога?

2

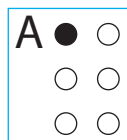
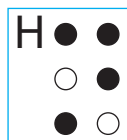
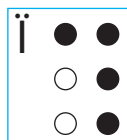
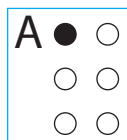
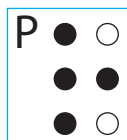
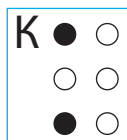
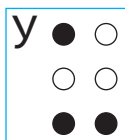
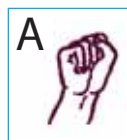
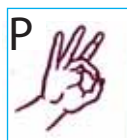
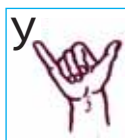
Розглянь умовні знаки. Чому їх розміщують у громадських місцях? Чому інформацію передають за допомогою умовних знаків? Наведи свої приклади.

Для спілкування з людьми, які не чують або не можуть говорити, тобі знадобиться спеціальна мова — мова жестів. А якщо захочеш надіслати лист людині, яка не бачить, скористайся шрифтом Брайля. Букви цієї абетки — рельєфні крапки. Сліпі люди відчують їх пальцями на дотик.

3

Розглянь слово «Україна», яке передане жестовою мовою і за допомогою шрифту Брайля. Чому люди вигадали такі способи спілкування?

Доброта — це дружнє чуйне ставлення до людей.

Тема 4. Як я пізнаю світ

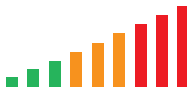
Я СПРИЙМАЮ ІНФОРМАЦІЮ ОРГАНАМИ ЧУТТЯ

Ти сприймаєш навколишній світ за допомогою п'яти органів чуття.

1

Назви органи чуття. Розкажи про них.

Відчуття — дія	Орган чуття	Визначаю властивості предметів
 Зір — бачу	 Око	Колір Форма Розмір Світлий-темний
 Нюх — нюхаю	 Ніс	Запахи приємні неприємні нейтральні
 Слух — чую	 Вухо	Звуки тихі — гучні мовні — немовні
 Смак — смакую	 Язик	Смаки солодкий солоний кислий гіркий
 Дотик — торкаюся	 Рука	На дотик: Форма Гладкий — шорсткий Твердий — м'який Теплий — холодний

Я СПРИЙМАЮ ІНФОРМАЦІЮ ОРГАНАМИ ЧУТТЯ

2

Розглянь за допомогою таблиці кілька об'єктів довкілля. Створи таку таблицю для розгляду інших об'єктів: рукотворного, з неживої і живої природи.

	 Колір Розмір	 Звук	 Запах	 Смак	 Дотик
	червоний довгий	—	без запаху	без смаку	гладкий гострий
	прозора мала	—	без запаху	без смаку	мокра тепла
	жовтий овальний	—	приємний	кислий	шорсткий холодний

3

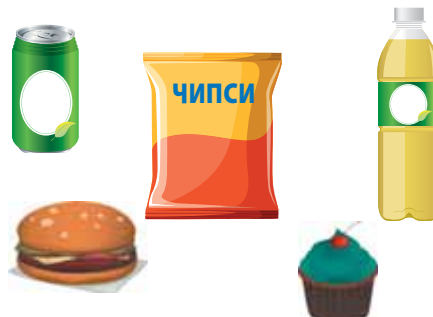

Розглянь ситуації. Які органи чуття допомагають дітям уникнути небезпеки?

4

Розглянь продукти харчування. Чи корисні вони? Чому? Чому вони приваблюють дітей?

Я ДОСЛІДЖУЮ ОБ'ЄКТИ ДОВКІЛЛЯ

1

Назви об'єкти довкілля. Визнач значення їх властивостей. Як ти дізнаєшся про їх властивості?

Колір

На дотик

Розмір

Маса

Форма

Довжина

Смак

Матеріал

Ти можеш об'єднувати об'єкти в групи за спільною властивістю.

2

Об'єднай об'єкти за матеріалами, з яких їх виготовлено.

Ти можеш упорядкувати об'єкти за значенням деякої властивості.

ВЛАСТИВІСТЬ

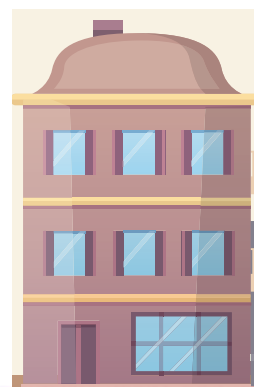
Висота

невисокий

високий

найвищий

Я СПОСТЕРІГАЮ

Ти спостерігаєш, коли хочеш дізнатися про ознаки чи зв'язки певного об'єкта або про будь-який процес , який можна побачити.

Хто і що?

Ми — спостерігачі

Об'єкт —

Засоби —

Ми робимо:

- ставимо запитання
- робимо припущення
- спостерігаємо за планом
- записуємо факти
- робимо висновки

Спостерігаєш за котом? Не звертай уваги на мишу, доки кіт її не побачить...

1

Розкажи про учасників спостереження і його порядок.

Діти спостерігали за поведінкою кота. Здогадайся, що бачив кіт кожного разу? Перевір свої здогадки спостереженням за тваринкою в житті чи використай відео.

2

Під час спостереження за собакою та його хазяїном діти зробили кілька фото. Зроби висновок за фото про їхні стосунки.

ПРО МЕНЕ. Тема 4. Як я пізнаю світ

3

Проведи спостереження.

Запитання. Чи всі риби в акваріумі припливуть їсти корм?

Зроби припущення. Обери один з варіантів. Поясни свій вибір.

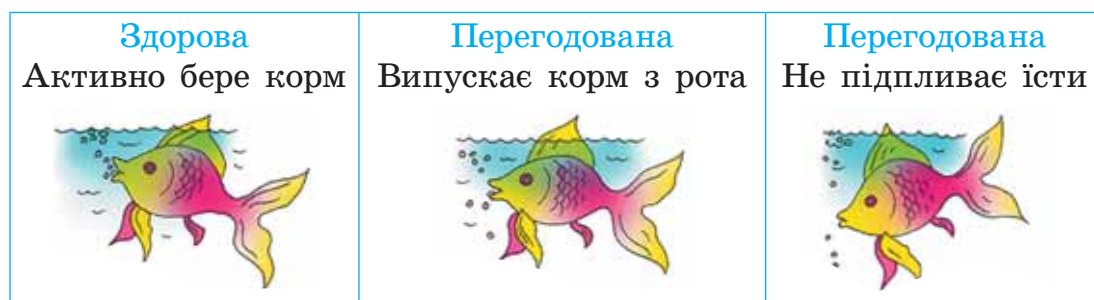

Поспостерігай. Погодуй рибок і поспостерігай за їхньою поведінкою. Або переглянь відео.

Опиши результат. Запиши, що відбувалося. Зроби фото.

Зроби висновки. Потрібно змінювати/не змінювати режим годування. Потрібно змінювати/не змінювати корм. Подумай про інші висновки.

Розглянь один з варіантів щодо порушення режиму харчування.

Акваріумних рибок годують не частіше одного разу на день, зазвичай зранку.

4

Розкажи історію. Зверни увагу на годинник, який показує час.

Ти можеш проводити досліди, коли хочеш дізнатися про властивості об'єктів, речовин, перекоонатися в правильності своїх думок щодо них.

1

Досліди́ властивості води.

Запитання. Якої форми вода?

Зроби припущення. Вода може бути різної форми.

Подумай. Як перевірити припущення? Обери один із способів. Поясни свій вибір.

СПОСІБ 1

Налити воду
на поверхню стола.

Потрібно: стіл.

СПОСІБ 2

Налити воду в посуд
різної форми.

Потрібно: посуд
різної форми.

СПОСІБ 3

Насипати сіль
у склянку з водою.

Потрібно: склянка
з водою, сіль.

Проведи
дослід

Опиши
результат

Зроби
висновок

Експеримент дає можливість отримати інформацію про об'єкти, речовини, явища довкілля.

2

Досліди́ властивості води.

Запитання. Чи змінить вода забарвлення, якщо в неї додати лимонний сік, сіль, акварельну фарбу, йод, мелений перець?

Зроби припущення. Обери свій варіант відповіді:

Подумай. Як перевірити припущення?

Проведи дослід.

1. Візьми 5 склянок води.
2. Додавай в кожен склянку одну речовину.

Опиши результат. У яких склянках колір води змінився, а в яких — ні?

Зроби висновок. Почни словами: «Вода змінює колір, якщо...»

3

Розроби план проведення досліду.

Запитання. Чи змінить вода смак, якщо в неї додати інші речовини?

Ти можеш проводити досліди, коли хочеш відтворити певне явище, зрозуміти, як воно виникає.

Що таке тінь?

Візьми ліхтар і книжку.

Посвіти ліхтарем на книжку.

На стіні ти побачиш тінь.

Тінь — це темний відбиток на чому-небудь від предмета, освітленого з протилежного боку.

Досліди, які з предметів відкидають тінь.

Запитання. Чи відкидають тінь предмети, зроблені з різних матеріалів?

Зроби припущення. Обери свій варіант:

Ні

Так

Подумай. Як перевірити припущення?

Проведи дослід.

1. Візьми прозору склянку, прозору скляну банку, лупу, іграшкового ведмедика, пенал.
2. По черзі світи ліхтариком на кожний предмет.

Опиши результат. Коли тінь була, а коли — ні?

Зроби висновок. Почни словами: «Тінь є, якщо...».

Досліди, чи змінює тінь свій розмір.

Запитання. Чи змінює тінь свій розмір залежно від того, на якій відстані тримати ліхтарик (джерело світла)?

Зроби припущення. Обери свій варіант відповіді:

Ні

Так

Проведи дослід.

1. Візьми ліхтар та будь-яку іграшку.
2. По черзі світи ліхтариком на різній відстані від іграшки.

Опиши результат. Коли тінь більша, а коли — менша?

Зроби висновок. Почни словами: «Тінь збільшується, якщо...».

Зроби ляльки для театру тіней і розіграй історію.

Склади фігурки з елементів танграму.

Що на що схоже? Утвори пари.

Ти можеш зробити модель реального об'єкта, яка буде меншою у порівнянні з реальним, більшою або такого ж розміру, як цей об'єкт.

ЯК СТВОРИТИ МОДЕЛЬ

1

Досліди реальний об'єкт. Визнач, з яких частин він складається, які властивості має кожна частина.

2

Визнач, з яких матеріалів ти будеш виготовляти модель.

3

Зроби модель.

4

Оціни модель. Порівняй реальний об'єкт і модель, яку ти виготовив.

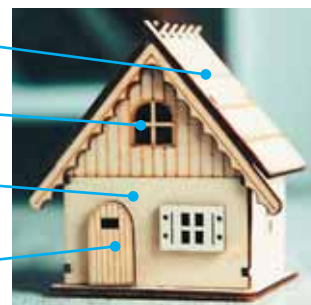

Дах

Вікно

Стіна

Двері

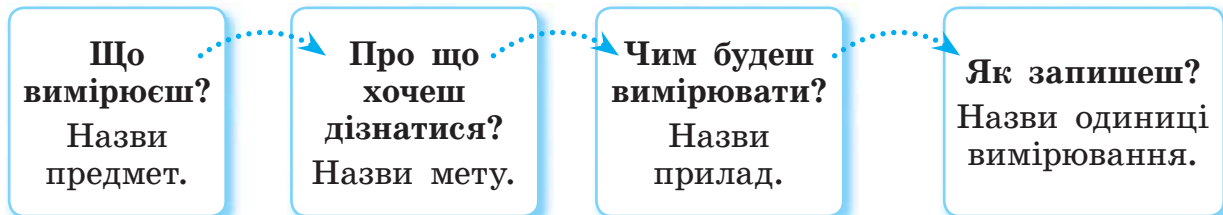

Для того щоб створити моделі, ти можеш користуватися різними конструкторами.

Ти можеш вимірювати об'єкти довкілля. Коли ти вимірюєш, ти відповідаєш на запитання «скільки?».

Кроки вимірювання

1

Які прилади використовують діти, щоб відповісти на свої запитання? В яких одиницях вони будуть записувати результат вимірювання?

Яка маса кавуна?

Скільки хвилин ви їхали в ліфті?

Яка температура води в мисці?

Яка довжина підлоги в кімнаті?

см

м

кг

°C

✓

хв

год

!

● Назви одиниці вимірювання, записані скорочено. Що не є одиницею вимірювання?

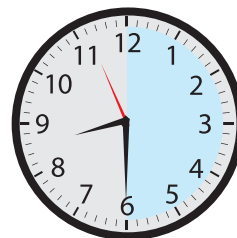
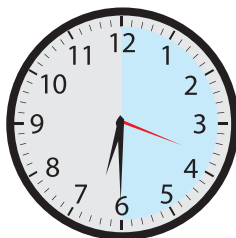
2

Виміряй довжину олівців. Визнач найдовший і найкоротший предмети.

3

Покажи, на якому годиннику шоста година? Шоста година 30 хвилин? Восьма година? Восьма година 30 хвилин? Порівняй позиції стрілок годинників.

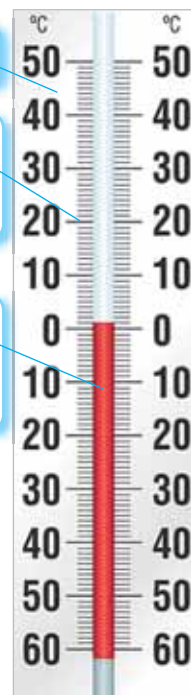

Термометром ти можеш вимірювати температуру власного тіла, повітря, води, ґрунту. Слово «термометр» означає «вимірювач тепла». Температуру повітря вимірюють у градусах Цельсія.

Корпус

Шкала з поділками

Скляна трубка з рідиною

1

Розглянь термометр. Покажи його складові. Чому термометр ще називають градусником?

1 поділка на термометрі позначає 1 градус.

2

Проведи дослід.

Запитання. Як працює водний термометр? Що відбуватиметься з рідиною в скляній колбі, якщо її нагріти чи охолодити?

Зроби припущення. Продовж речення:

Якщо термометр занурити в холодну воду, рідина в скляній трубці опуститься вниз/підніметься вгору.

Якщо термометр занурити в гарячу воду, рідина в скляній трубці опуститься вниз/підніметься вгору.

Проведи дослід.

Опусти термометр у склянку з гарячою водою.
Що відбувається?

Опусти термометр у склянку з холодною водою.
Що відбувається?

Опиши результат. Що ти побачив/побачила?

Зроби висновок. За високої температури стовпчик рідини в скляній колбі... . За низької —

3

Що зайве? Як назвати решту приладів одним словом? Чим вони відрізняються?

Я ПОРІВНЮЮ ОБ'ЄКТИ ДОВКІЛЛЯ

Ти можеш порівнювати різні об'єкти. Порівняти — це знайти однакові та відмінні властивості об'єктів, їхні переваги чи недоліки при використанні тощо.

1

Порівняй об'єкти. Який з них з'явився першим? Чому?

Відмінні властивості

Однакові властивості

Ти можеш порівнювати різні об'єкти за однією з властивостей.

2

Порівняй об'єкти за кількома властивостями. Наведи свої приклади об'єктів для порівняння.

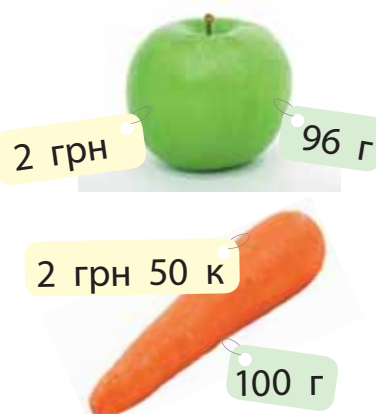
За кольором

За формою

За смаком

За масою

За ціною

Який це орган рослини?

Який корисніший для тебе?

Який довше вирощувати?

Ти можеш порівнювати об'єкти, щоб зробити правильний вибір для себе.

3

Діти планують прикрасити фоторамку. Які матеріали вони можуть використати? Склади список.

Стрічка

Пластилін

Нитки

Бісер

Лелітки

30 грн

1 м
10 грн

1 коробка
25 грн

1 моток
10 грн

1 упаковка
20 грн

1 шт.
1 грн

35 грн

Тема 5. Я піклуюсь про себе

ЯКИЙ Я? ЯКА Я?

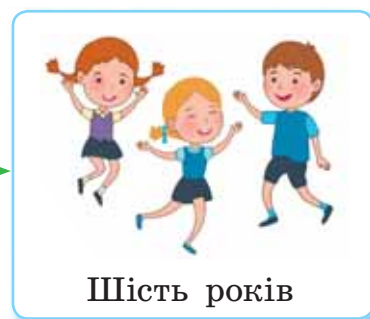
Ти — людина, частина живої природи. Ти ростеш і розвиваєшся, як усе живе. Упродовж життя твоє тіло, зовнішній вигляд, риси характеру, звички, уподобання, погляди будуть змінюватися.

1

Які зміни відбувалися з тобою в перші шість років життя? Які зміни відбуваються зараз? Порівняй малюнки і свої світлини.

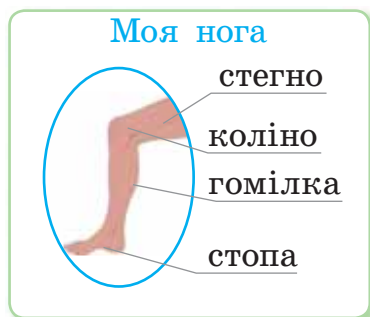

Як я ріс/росла

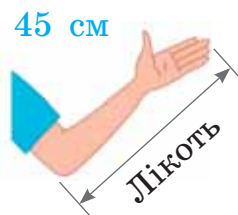
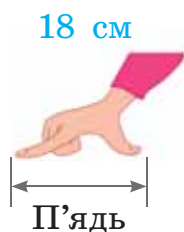
2

Розглянь малюнок. Доторкнись до кожної частини власного тіла і назви її. Вимірай довжину своєї стопи, ширину долоні.

3

Для вимірювання довжини предметів у давнину використовували руки. Вимірай довжину книжки, парти, дошки тощо за допомогою рук. Порівняй дані з тими, що отримали твої однокласники. Зроби висновок.

Я ПІКЛЮЮСЬ ПРО СВОЄ ЗДОРОВ'Я

Що таке здоров'я? Подумаймо разом. У тебе є велосипед . Він складається з різних деталей. Уяви, що ти катаєшся, і раптом ламається колесо . Ти вже не можеш їхати. Якщо ти полагодиш велосипед, ти зможеш поїхати далі. Але велосипед уже не буде таким, як до аварії. Твій організм теж складається з органів — як велосипед із деталей. Він добре «працює», якщо всі органи в нормі. Щоб зберегти свій організм здоровим, обирай здоровий спосіб життя уже зараз.

1

Хто з дітей обрав здоровий спосіб життя? Які дії це підтверджують?

Що робить Аліна кожного дня

Спить.

Говорить мамі, що не хоче чистити зуби.

Їсть гамбургери і чипси. П'є колу.

Подовгу сидить за комп'ютером.

Що робить Артем кожного дня

Зарядку.

Чистить зуби.

Їсть фрукти й овочі.

Грає у футбол.

2

Розглянь схему. Що потрібно людині для здоров'я?

Чисте довкілля

Мій здоровий спосіб життя

Що я споживаю?

Я ПІКЛЮЮСЬ ПРО СВОЮ БЕЗПЕКУ

Кожна людина має дбати про власну безпеку і безпеку людей поряд. Ти вже можеш самостійно подбати про свою безпеку.

Дотримуйся правил безпечної поведінки!

1

Прочитай заголовки новин з газет. Як ці події вплинуть на здоров'я людей? Поясни, чому газета є джерелом інформації. Назви, хто може бути приймачем цієї інформації.

ДЖЕРЕЛО

ПРИЙМАЧ

масштабна пожежа

АВАРІЯ НА ДОРОЗІ

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ФЕЄРВЕРК

2

Порівняй ситуації в казках і реальному житті. Чим вони схожі, а чим відрізняються? Які правила безпеки порушили казкові герої? До яких наслідків це призвело?

Вовк і семеро козенят

Незнайомець стукає у двері.

Солом'яний бичок

Діти знайшли чужий пакунок.

Три кроки до безпеки

Запитай себе:
Це безпечно?

Скажи собі:
Стоп!

Поклич
дорослих.

3

Склади список номерів телефонів дорослих, які можуть допомогти тобі в небезпечній ситуації. Чому в цьому списку мають бути номери 101, 102, 103, 104?

Я ОБИРАЮ ЗДОРОВУ ЇЖУ

Ти — людина, частина живої природи. Ти вживаєш їжу, щоб рости і розвиватися. Для цього тобі потрібні різні продукти.

1

Розглянь, що діти вибрали на обід. Порівняй їх вибір. На які з таць усі продукти є необхідними для здорового харчування? Яка таця є екологічною? Запиши меню свого обіду. Чому використання пластикового посуду шкодить здоров'ю та природі?

скло

деревина

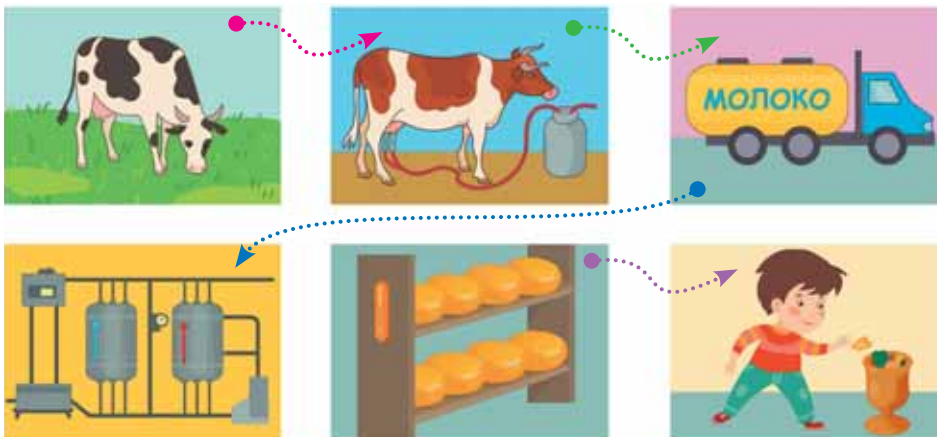
метал

пластик

2

Як виготовляють сир? Чому хлопчик викинув сир у смітник? Чому важливо брати стільки їжі, скільки ти можеш з'їсти?

3

Назви продукти, які не є корисними для тебе. Чому? Чому упаковка для таких продуктів яскрава і приваблива? На що потрібно звертати увагу при виборі продуктів? Намалюй гарну упаковку для корисного продукту за вибором.

Ти користуєшся речами. Деякі з них можуть бути не дуже корисними для твого здоров'я. Ті самі речі можуть бути виготовлені з різних матеріалів: натуральних — деревина, вовна або штучних — пластик, поліестер тощо. Речі з натуральних матеріалів більш безпечні для здоров'я.

1

Порівняй, як виготовляють одяг з рослини бавовника та хімічних речовин. Збери колекцію різних тканин.

Буває, що небезпечними можуть бути предмети, якими ти користуєшся необачно або не за призначенням.

2

Розглянь предмети. Поділи їх на групи. Доповни групи своїми прикладами. Розкажи, як правильно користуватися цими предметами.

ЩО РОБИТИ, ЩОБ НЕ ХВОРИТИ?

Коли ти здоровий/здорова, ти гарно почуваєшся, тому можеш старанно навчатись, весело гратись, добре спати, маєш гарний апетит.

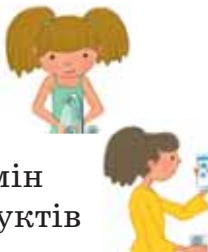
Коли ти хворий/хвора, у тебе може щось боліти, наприклад голова, живіт. Ти можеш відчувати втому та роздратування.

Ти можеш захворіти, якщо в твій організм потраплять мікроорганізми — збудники хвороб. Таке захворювання називають інфекційним. Якщо хворіє багато людей, оголошують карантин. Для попередження хвороби роблять щеплення.

1

Розкажи, як збудники хвороби проникають в організм людини і що потрібно робити, щоб уникнути захворювання.

При спілкуванні 	Одягати маску
При споживанні їжі та напоїв 	Слідкувати за чистотою тіла та продуктів. Дивитися на термін придатності продуктів
При відкритій рані 	Обробити рану та звернутись по допомогу

2

Які з порад ти можеш дати своїм друзям? Чому?

Одягайся за погодою.

Користуйся справними речами.

Роби щеплення.

Загартовуйся.

Не вживай прострочену їжу.

Тема 6. Я досліджую природне довкілля восени

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ПОГОДОЮ ВОСЕНИ

Ти можеш розповісти про погоду, якщо дослідíš стан нижнього шару повітря в певній місцевості в певний час.

1

Порівняй пори року. Назви ознаки осені. Пригадай осінні місяці.

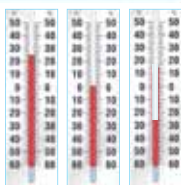

2

Розглянь схему. Про що ти розкажеш, описуючи погоду?

Температура повітря

вище 0°C
0°C
нижче 0°C

Стан неба

сонячно
хмарно

Вітер

сильний
слабкий

Опади

дощ
сніг
туман

3

Проведи спостереження за погодою сьогодні. Виміряй температуру повітря. Накресли таблицю з результатами спостереження та вимірювання.

4

Переглянь прогноз погоди на завтра. Які зміни погоди передбачаються? Чому людям важливо знати про погоду в найближчий час? Як робили прогнози в давнину? Знайди народні прикмети про погоду.

Я ГУЛЯЮ ПІД ДОЩЕМ. КРУГООБІГ ВОДИ В ПРИРОДІ

Чому йде дощ?

Сонячні промені нагрівають земну поверхню. Вода випаровується з її поверхні. Випаровується, тобто з рідкого стану перетворюється на водяну пару . Водяна пара піднімається вгору . Там холодно. І вона перетворюється в рідину . Цей процес називають конденсацією → . Краплини води з хмар падають на землю.

Це дощ. Під час дощу краплини води потрапляють у річки, озера, моря, просочуються крізь ґрунт і гірські породи і утворюють підземні річки. Вода постійно «мандрує», змінюючи свій стан. Це кругообіг води в природі.

Кругообіг води в природі — це постійне переміщення води. З океану на суходіл через повітря, з суходолу знову в океан.

1

Розкажи історію «Чарівні перетворення краплини». Як змінювалася краплинка? Чому? Як впливає температура повітря на стан води?

2

Поясни, чому йде дощ. Як ти відчуваєш себе, коли йде дощ? Чому? Чи бувають кольорові дощі?

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЯВИЩАМИ ПРИРОДИ ВОСЕНИ

1

Розглянь стани, в яких ти можеш побачити воду на своїй кухні і в парку. Утвори пари. Розкажи про ці природні явища. Які з них ти спостерігаєш восени?

Лід

Вода

Пара

Дощ

Туман

Сніг

2

Прочитай прогнози погоди. Який одяг мають обрати діти для прогулянки? Що буде, якщо їхній вибір не відповідатиме погодним умовам?

ясно
+10 °C

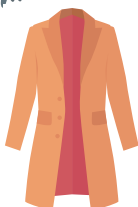
слабка
хмарність
+5 °C

дощ
+2 °C

сніг
-4 °C

«ЗВИЧАЙНІ» ВІНАХОДИ НА ПРОГУЛЯНЦІ

Людина весь час щось винаходить. Винаходити — це створювати що-небудь зовсім нове, до цього невідоме. Людина створює нові речі, які роблять її життя комфортним.

1

Розглянь предмети. У яких випадках ти їх використовуєш? Як ти думаєш, чи завжди існували ці предмети? Уяви і намалюй, як вони можуть змінитися з часом.

Спочатку **парасолі** винайшли для захисту від сонця. Їх виготовляли з листя, пір'я та паперу.

Потім парасолі стали використовувати для захисту від дощу. Сучасні парасолі мають металевий каркас. На нього натягнута тканина, яка не пропускає воду.

Застібки-блискавки спочатку використовували для черевиків, а пізніше — для одягу.

Зараз їх виготовляють із тканини та металу чи пластику.

Найбільшу застібку-блискавку завдовжки 2851 м зробили в Нідерландах у 1989 році.

Тканина

Каркас

Халява

Підощва

Зубці

Брелок

Бігунок

Каптур

Рукав

Індіанці Південної Америки, щоб захистити ноги від води та укусів комах, занурювали їх у сік гевої — «каучукового дерева». Сік на ногах застигав, і люди ходили наче у **гумових чоботах**. Тепер чоботи виготовляють на фабриках з різних матеріалів.

Одного разу вчений Чарлз Макінтош замастив рукав піджака каучуком і помітив, що рукав не промокає, коли на нього потрапляє вода. З такої прогумованої тканини він пошив **плащ**. Зараз плащі виготовляють ще й зі штучних тканин: поліетилену та нейлону.

2

Розглянь винахід п'ятирічного Алекса з Британії. Для кого буде корисним таке взуття? Подумай над власним винаходом речі для осінньої прогулянки.

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА РОСЛИНАМИ ВОСЕНИ

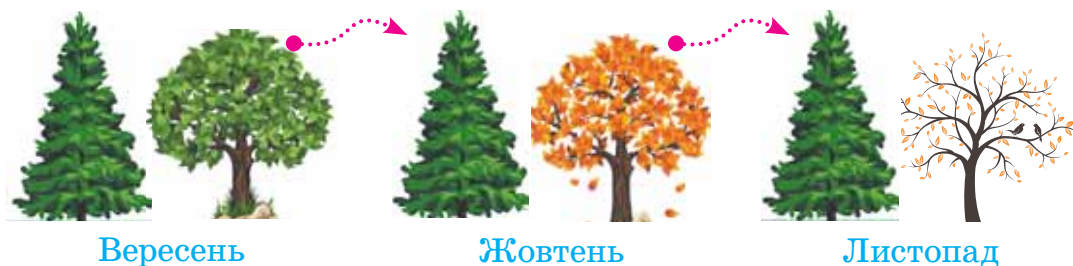

Восени ти можеш спостерігати за змінами в житті дерев , кущів , трав'янистих рослин . Дерева і кущі живуть багато років, це — багаторічні рослини. Восени листя на деревах і кущах жовтіє і опадає. Опадання листя називається листопадом . Це природне явище.

1

Розкажи, що відбувається з деревами восени. Поясни причину листопада.

2

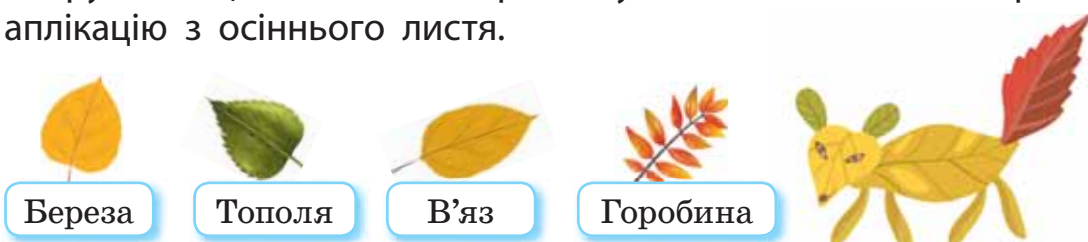
Діти збирали парами плоди дерев і їх листочки. Кому вдалося зробити це правильно?

3

Розглянь аплікацію. Листя яких дерев використано для неї? Якого кольору буває листя восени? Чому листя різного кольору? Як ще можна використовувати опале листя? Зроби аплікацію з осіннього листя.

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ТРАВ'ЯНИСТИМИ РОСЛИНАМИ ВОСЕНИ

Трав'янисті рослини живуть один рік (однорічні), два роки (дворічні) чи багато років (багаторічні). Восени у більшості трав'янистих рослин надземна частина в'яне і сохне. Зимувати залишається плід з насінням або корінь.

1

Розглянь таблицю. Розкажи про життя трав'янистих рослин.

		Весна	Літо	Осінь	Зима
Однорічні	1 рік				
Дворічні	1-й рік				
	2-й рік				
Багаторічні	багато років				

2

Назви однорічні, дворічні і багаторічні рослини. Розкажи, як виростити на городі дворічні рослини?

1 рік

Горох

Соняшник

Огірки

Кукурудза

2 роки

Буряк

Морква

Капуста

Селера

багато років

Кульбаба

Полуниця

Конвалія

Барвінок

ПРО МЕНЕ. Тема 6. Я досліджую природне довкілля восени

Я ЛЮБЛЮ ЩЕДРУ ОСІНЬ. ЯКІ БУВАЮТЬ ПЛОДИ?

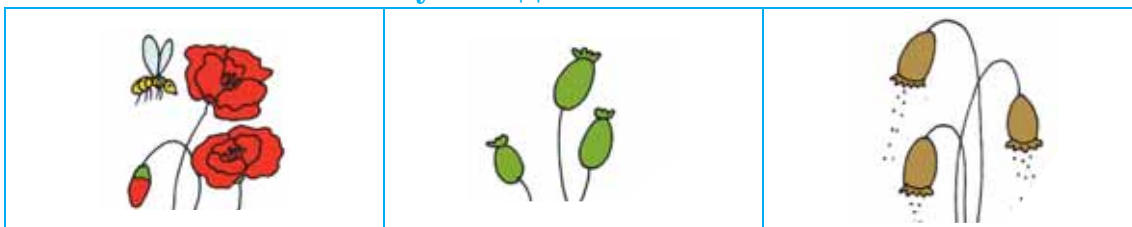
Осінь — щедра пора. Восени люди збирають урожай. Як правило, це плоди — яблука , груші і коренеплоди рослин — морква, буряк .

1

Розкажи, як утворюється плід. Яку роль відіграють комахи в утворенні плода?

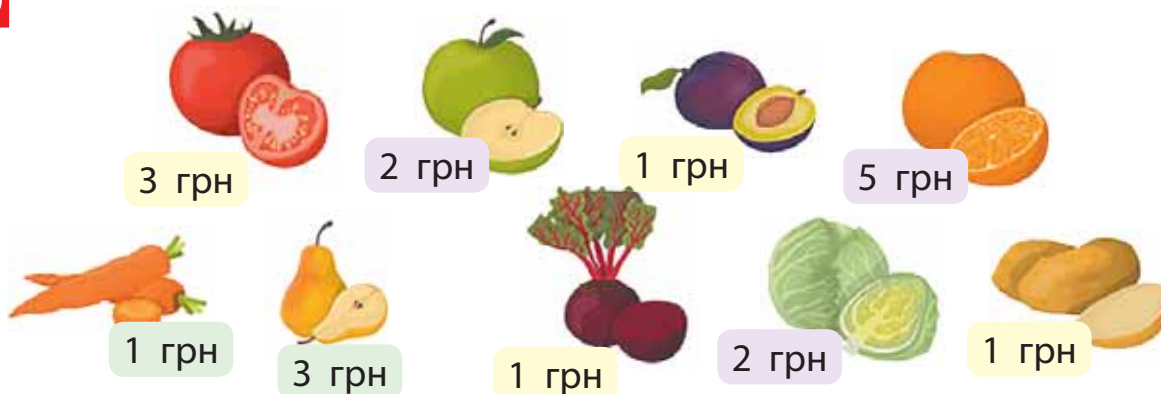

Чому плоди з насінням?

2

Назви плоди рослин. Порівняй їх насіння. Які з плодів неїстівні? Чим плід відрізняється від коренеплоду?

- Діти склали меню обіду. Які з плодів і коренеплодів їм знадобляться для приготування борщу? Полічи, скільки грошей їм потрібно.

Меню

- Борщ.
- Картопляне пюре і котлета.
- Компот.
- Хліб.

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ТВАРИНАМИ ВОСЕНИ

Восени тварини готуються до зими. Нестача корму взимку спонукає комах ховатися в щілини будівель, кору дерев, зариватися в ґрунт. Птахи, які не можуть знайти поживу, відлітають у теплі краї. Звірі готуються до сплячки, роблять припаси, линяють, щоб витримати холоди.

1

Розглянь, які птахи відлітають першими, а які — останніми. Чому?

Стриж

Соловей

Лебідь

Грак

2

Діти робили списки звірів за способом підготовки до зими. Перевір їх правильність.

Впадають у сплячку	Роблять запаси	Міняють «шубку»
білка ведмідь ховрах борсук їжак	заєць білка хом'як миша кріт	равлик заєць горностай білка лисиця

3

Розкажи історію «Як реп'яшок переселився». Як взаємопов'язані рослини і тварини?

ЩО Я РОБЛЮ ВОСЕНИ?

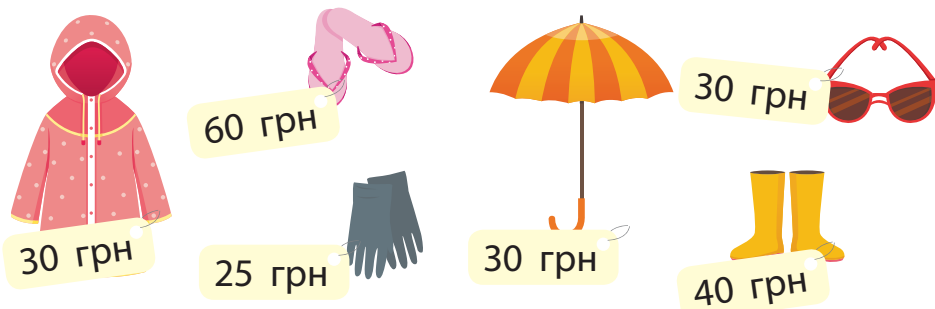
1

Розглянь малюнки. Що відбувається? Що люблять робити діти восени? Розкажи про свою улюблену осінню справу.

2

Якими речами ти найчастіше користуєшся восени? Чому? Обчисли вартість речей, які знадобляться для осінньої прогулянки.

3

Назви свята. Які з них святкуєш ти? Зроби листівку з вітанням до осіннього свята. Сплануй одне із свят для своїх друзів.

4

Досліди, яке осіннє свято найулюбленіше серед твоїх однокласників. Створи діаграму.

МІЙ ДІМ

Тема 1. Я у моєму домі

ДІМ, У ЯКОМУ Я ЖИВУ

Здавна люди будували собі житло, щоб захиститися від дощу і снігу, приготувати їжу, спати. Спочатку вони використовували печери, потім гілки дерев та шкури тварин, пізніше будували будинки з глини й соломи, цегли. Зараз використовують скло, метал, штучні матеріали.

1

Розкажи, яким було житло в давнину. З яких матеріалів його виготовляли? Як споруди змінювалися з часом? Чому?

Люди використовують для будови житла ті матеріали, які є поряд з ними. В Україні здавна будували хатимазанки з глини, деревини чи вапняку. Дах зазвичай робили із соломи або очерету.

2

Розглянь будинки, у яких здавна жили українці. Порівняй їх. Що ти можеш сказати про місцевість, де вони були побудовані?

В Україні є музей просто неба — у селі Пирогово поблизу Києва. Там можна побачити будівлі, у яких жили українці в давнину.

ДІМ, У ЯКОМУ Я ЖИВУ

3

Розглянь малюнки. Розкажи про призначення приміщень, які є у твоєму домі (квартирі). Чому вони виокремлені? Які там є меблі, інші речі? Розкажи про своє робоче місце та улюблене місце відпочинку вдома.

4

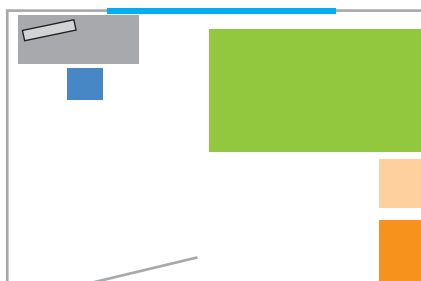
З якої кімнати ці предмети? Який із них може бути в будь-якій кімнаті? Чому? Назви предмети меблів. Доповни список цих предметів своїми прикладами. Зроби стілець із підручних матеріалів.

5

Розглянь кімнату та її план, що намалював Олесь. Чим зображення схожі, а чим відрізняються? Як зображено предмети на плані? Чому? Накресли план однієї з кімнат твого дому.

- ліжко
- тумба
- шафа
- стіл
- стілець
- комп'ютер
- вікно
- двері

МОЯ КІМНАТА

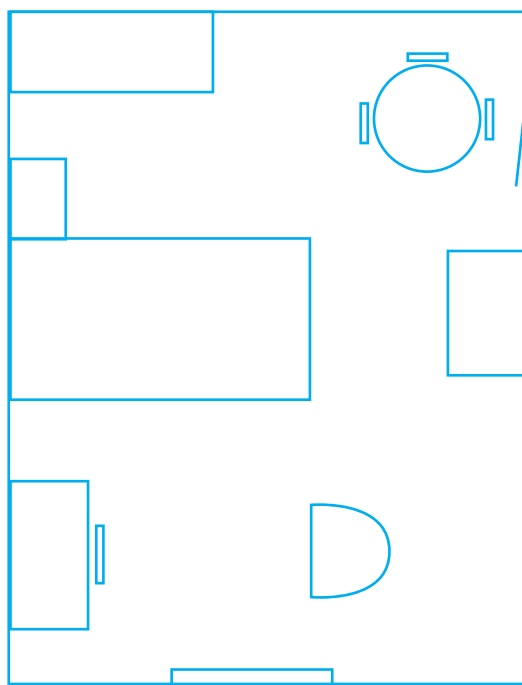
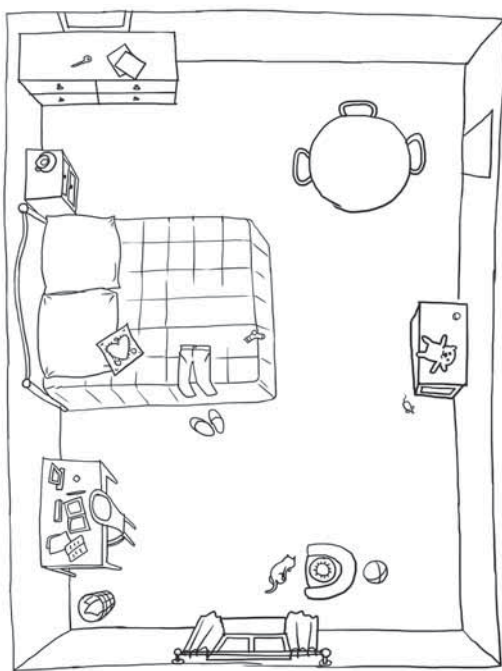

Кімнату Сергійка спочатку намалювали, дивлячись на неї зверху. Потім кімнату намалювали за допомогою умовних знаків. Умовними знаками позначили предмети, які розташовані в кімнаті. Так створили план кімнати.

1

Знайди відповідність між предметами на малюнку і плані. Якими умовними знаками позначено кожний предмет? Чому? Які предмети відсутні? Чому? Чи всі предмети зображують на плані?

2

Дай відповіді на запитання.

Що розміщено ліворуч від вікна?

Що розташовано посередині кімнати?

Що розташовано праворуч ліжка?

Де стоїть ящик для іграшок?

3

Створи план класу за допомогою різних предметів або накресли.

«ЗВИЧАЙНІ» ВІНАХОДИ ЗА ПИСЬМОВИМ СТОЛОМ

Ручка — письмове приладдя. Спочатку людина писала дерев'яною, кістяною або бронзовою загостреною паличкою на сирих глиняних дощечках. Потім — бамбуковою трубкою та пташиною пір'їною, яку занурювали в чорнило.

Пізніше винайшли кульковий механізм. Так з'явилася кулькова ручка.

Олівець — письмове приладдя. Перші олівці були паличками зі свинцю та срібла із загостреними кінцями. Сучасні олівці з'явилися після того, як знайшли графіт. Набагато пізніше з'явилися кольорові олівці. Для їх виготовлення графіт змішують із глиною та фарбою.

Ковпачок

Контейнер
з чорнилом

Перо-
кулька

Дерев'яна
оболонка

Графітний
стрижень

Папір — матеріал зі спресованих рослинних волокон для писання. У Давньому Єгипті папір робили із розплющених стебел папірусу, у Давньому Китаї — з кори шовковиці. Зараз папір роблять із паперової маси, яка виготовляється з деревини хвойних дерев — сосни, ялини, ялиці.

Гумка — виріб для видалення написів, зроблених олівцем.

Спочатку написи видаляли м'якушкою хліба. Потім британець Джозеф Прістлі дослідив, що застиглий сік дерева гевеї — каучук — має властивість витирати з паперу сліди олівця.

Сьогодні гумки виготовляють з каучуку, пластику, вінілу.

Придумай ручку, якою писатимуть через десять років.

1

Дискусія.

НІ

Чи виникає у тебе бажання
пожити на безлюдному острові?

--	--	--	--	--	--	--	--	--

ТАК

Що таке родина?

Родина — група людей, родичів, які проживають разом, спільно: чоловік і жінка, батьки і діти. Їх об'єднує спільний дім, господарство, спосіб життя.

Родина — це ті люди, що перебувають у родинних стосунках за предками. Родина йде корінням у давнину. Для цього у родинах складають дерево роду.

(За Н. Красоткіною)

2

Намалюй чи зроби аплікацію — дерево своєї родини. Розкажи про кожного члена родини, відповідаючи на запитання:

Ім'я

Де працює / навчається

Вік

Улюблена справа

Мою маму звуть Марина.
Їй 34 роки. Вона лікар.
Найбільше мама любить
плести шарфи з вовни.

Мого тата звуть Тарас.
Йому 36 років. Він водій.
Найбільше він любить
подорожувати Україною.

У кожної родини є свої традиції. Традиції — це звичаї, які передаються від батьків дітям, від бабусь і дідусів онукам. Які традиції є в твоїй родині?

3

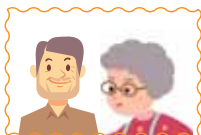
Зроби календар днів народження членів своєї родини. Якими особливими словами ти привітаєш кожного з них?

Січень	Лютий	Квітень	Липень	Серпень	Листопад
15	3	22	10	2	21
День народження мами	День народження бабусі Яни	День народження татуса	День народження сестри Тані	День народження дідуся Ігоря	День народження бабусі Іри

4

Назви, ким ти є для своїх рідних.

онук
онучка

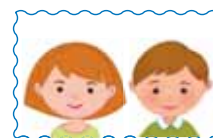

Хто я?

дочка
син

племінник
племінниця

брат
сестра

5

Розглянь малюнки. Розкажи, що ваша родина любить робити разом. Що ти любиш робити разом з дідусем? бабусею? татом? мамою? братом чи сестрою? Які традиції є в твоїй родині?

6

Дискусія.

Чи завжди треба слухатися батьків?

- Ти слухаєшся рідних тільки тому, що боїшся покарання?
- А якщо вони чемно пояснять, чому не можна, ти послухаєшся?
- Чи завжди ти розумієш, чому батьки тебе карають?
- Чи треба боятися покарання? Чи можуть рідні помилятися?

Є неписане правило: батьків треба слухатися. Тому що вони дорослі та відповідають за тебе перед законом. Тому що ти їм довіряєш. Тому що ти їх любиш і поважаєш. Але ти не мусиш бути бездіяльним/бездіяльною. Ти маєш розуміти, чого від тебе вимагають батьки і чому саме цього вони вимагають. Їхній авторитет не має бути надмірним, а твоя слухняність — сліпою.

(За О. Бреніф'є)

МОЇ ДОМАШНІ ОБОВ'ЯЗКИ

У кожній родині є справи, які потрібно робити регулярно. Тому кожний член родини має обов'язки перед своїми рідними. У дітей теж є обов'язки. Обов'язки — це те, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог родини чи з власного сумління.

1

Розглянь малюнки. Які домашні обов'язки є у дітей? Які обов'язки є у тебе? Які з них ти виконуєш із задоволенням, а які — ні? Чому? Напиши список своїх обов'язків.

2

Розглянь таблицю виконання домашніх справ членами родини Петренків. Які умовні знаки використано? Склади таблицю твоїх обов'язків.

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
Тато					
Мама					
Брат					
Сестра					

МІЙ ДІМ. Тема 1. Я у моєму домі

Тема 2. Помічники в моєму домі

ПРЕДМЕТИ В МОЄМУ ДОМІ

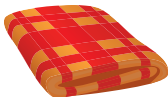

У твоєму домі є багато предметів, які виготовлено людиною для забезпечення комфортного життя. Деякі з них виникли давно і майже не змінилися. А деякі постійно змінюються, тому що людина прагне робити своє життя більш зручним. Предмети для дому людина виготовляє з різних матеріалів — природних і штучних.

1

Розподіли предмети на групи за їх призначенням. Розподіли предмети за матеріалом, з якого вони виготовлені. Які з цих матеріалів природні, а які — штучні? Чому предмети об'єднуються в групи по-різному?

Меблі	 	Пластик
Посуд	 	Деревина
Текстильні вироби	 	Папір
Декоративні прикраси	 	Скло
		Метал
		Тканина

- Назви значення властивостей одного з предметів на вибір. Наприклад каструля: за кольором — сіра, за розміром — дволітрова тощо.

2

Уяви, що з твого дому зникли якісь предмети. Що станеться? Чому?

Я ВЧУСЯ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМ СПОЖИВАЧЕМ

Ти стаєш споживачем, коли використовуєш якусь продукцію. Наприклад, купуєш товари в магазині чи отримуєш послуги в транспорті, лікарні, перукарні тощо. Ти маєш бути відповідальним споживачем. Люди викидають у смітник багато речей, якими ще можна користуватися. Завжди думай, чи можна ще використати річ, яку ти хочеш викинути. Кому ти можеш її віддати? Як її можна полагодити? Що з неї можна виготовити?

1

Діти вирішили «продовжити життя» старих речей. Розкажи, як вони це зробили.

Подарувати дітям з дитячого садка

Полагодити і використувати далі

Використати з іншою метою

Переробити

Викинути на смітник

2

Використай свій старий одяг для створення аплікації з тканини за власним задумом чи поданим зразком.

МІЙ ДІМ. Тема 2. Помічники в моєму домі

Я ВЧУСЯ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМ СПОЖИВАЧЕМ

Людина користується зручною упаковкою для продуктів та предметів ужитку тощо. Упаковку найчастіше використовують один раз, потім її викидають у смітник. Це сміття потрібно переробляти, щоб виготовити нову упаковку. На це людина витрачає багато зусиль і ресурсів. Щодня ти викидаєш пластикові пляшки, поліетиленові пакети, паперові коробки тощо. Щоб бути відповідальним споживачем, використовуй багаторазову упаковку для товарів.

3

Досліди, скільки різних упаковок твоя родина викидає впродовж тижня. Обчисли, скільки це кілограмів сміття. Разом з однокласниками придумайте план щодо того, як зменшити кількість упаковки, що ви використовуєте щодня.

4

Збери колекцію упаковок. Підпиши кожну залежно від того, якої вона геометричної форми. Чому роблять упаковку різної форми? Як її можна використати ще раз?

5

Упродовж двох місяців щодня Сашко і Оленка робили покупки в магазині. Сашко кожного дня використовував поліетиленові пакети, а Оленка носила товари в сумці з тканини. Скільки грошей витратили діти за два місяці? Зроби з упаковки корисну річ.

1 грн

30 грн

Я ВЧУСЯ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМ СПОЖИВАЧЕМ

6

На упаковці зазвичай розміщують інформацію про товари. Інформацію зашифровують в умовних знаках. До кожної вказівки добери відповідну умовну позначку. Розкажи рідним, що означають ці позначки.

Берегти від вологи

Берегти від нагрівання

Обережно, крихке!

Викинь упаковку!

7

Досліді медіа. Розглянь рекламу ковзанів, використавши запитання. Чим можна замінити паперову рекламну листівку, щоб не витратити папір?

1

Хто створив цю рекламу?

2

З якою метою?

3

Що приваблює в цій рекламі?

4

До чого вона закликає?

5

Чи дійсно мені потрібна ця річ?

МІЙ ДІМ. Тема 2. Помічники в моєму домі

Я ВИКОРИСТОВУЮ ІНСТРУМЕНТИ

У своєму домі ти можеш використовувати різні інструменти. Є інструменти, за допомогою яких ти доглядаєш за квітами , прибираєш у кімнаті , доглядаєш за одягом чи взуттям, готуєш їжу чи насолоджуєшся мистецтвом . Інструменти, що ти використовуєш вручну, називають ручними. Інструменти, для яких потрібна електрична енергія,— електричними.

1

Утвори пари. Поясни, як ти міркуєш.

2

Сашкові потрібно почистити взуття, бабусі — приготувати обід, татові — прибрати в кімнаті, а дідусю — попрацювати в саду. Склади список необхідних інструментів для кожного члена родини. Поясни їх призначення.

ЕЛЕКТРОПРИЛАДИ В МОЄМУ ДОМІ

У твоєму домі є прилади, які допомагають виконувати певну «домашню роботу». Для цього їм потрібна електрична енергія. Електроприлади бувають великі — холодильник , пральна машина та дрібні — чайник , міксер .

1

Поділи електроприлади на групи за призначенням та розміром.

Для приготування
і зберігання їжі

Для догляду
за одягом

Для освітлення
приміщення

Дрібні
електроприлади

Великі
електроприлади

2

Поясни правила безпечної поведінки з електроприладами.

Користуйся тільки
справними електро-
приладами.

Вмикай і вимикай
електроприлади
сухими руками.

У випадку
пожежі теле-
фонуй 101.

Користуйся електро-
приладами під
наглядом дорослих.

Якщо почуєш запах диму
чи побачиш полум'я, негайно
сповісти про це дорослих.

ЕЛЕКТРОПРИЛАДИ В МОЄМУ ДОМІ

3

Утвори пари. Поясни свою думку. Чому предмети, які використовує людина вдома, змінюються з часом?

Ночви

Холодильник

Рубель

Пральна машина

Праска

Льох

4

Розкажи, як люди готували їжу у давнину і зараз. Що змінилося? Які правила поведінки потрібно виконувати під час приготування їжі. Чому плитою не можна користуватися без дозволу дорослих?

Багаття

Піч

Газова плита

Електроплита

5

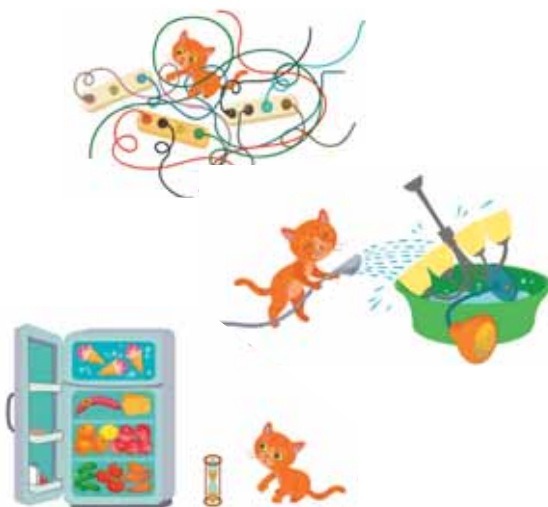

Розкажи, що потрібно робити, щоб заощадити електроенергію у твоєму домі під час використання електроприладів. До кожного правила знайди відповідне зображення.

Мий освітлювальні прилади.

Не залишай відчиненими надовго дверцята холодильника.

Не вмикай одночасно кілька електроприладів.

Я ВИКОРИСТОВУЮ ЦИФРОВІ ПРИСТРОЇ

Для роботи з інформацією ти можеш використовувати комп'ютер чи комп'ютерні пристрої.

1

Розглянь, якими комп'ютерними пристроями користуються члени родини Шевченків. Назви ці пристрої. Порівняй між собою. Що між ними спільне? Чим вони відрізняються? У яких випадках краще користуватися пристроєм?

Комп'ютер

Ноутбук

Планшет

Смартфон

Комп'ютер зазвичай складається із системного блока, монітора, клавіатури й миші. Планшет, ноутбук і смартфон — це комп'ютери, у яких об'єднані усі складові частини. А замість миші користуються пальцями рук.

2

Уяви, що у цих казкових героїв є цифрові пристрої. Як зміниться казка? Розіграй із друзями мінівиставу.

Я ВИКОРИСТОВУЮ ЦИФРОВІ ПРИСТРОЇ

3

Визнач, який пристрій потрібний кожному учневі для занять улюбленою справою.

Я люблю фотографувати.

Відеокамера

Я хочу розв'язувати задачі.

Планшет

Я люблю знімати відео.

Смартфон

Я люблю грати в ігри.

Ноутбук

Калькулятор

Фотоапарат

Комп'ютер опрацьовує інформацію, коли є відповідна програма. Комп'ютерні ігри — це програми.

4

Розшифруй повідомлення. На яких носіях їх зберегли? Як ще можна зберігати інформацію?

5

У класі Марини і Максима 25 учнів. Скільки з них мають різні цифрові пристрої? Прочитай дані з таблиці. Створи таблицю з даними про наявність пристроїв в однокласників.

Пристрої	Комп'ютер	Ноутбук	Планшет	Смартфон
Кількість дітей	10	5	7	8

МОЯ ДОМАШНЯ БІБЛІОТЕКА

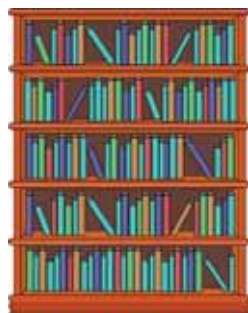
Бібліотека — це зібрання книжок.

Це моя бібліотека. Я люблю читати книжки.

Це моя бібліотека. Я люблю читати електронні книжки.

Порівняй паперову та електронну книжки. Додай нові ідеї до записаних. Уяви, що тобі потрібно «лікувати» книжку. Як ти це зробиш з паперовою та електронною книжками?

КНИЖКА ПАПЕРОВА

не потрібно заряджати

можна довго роздивлятися малюнки

КНИЖКА ЕЛЕКТРОННА

доповнена реальність (малюнок, на який ти наводиш комп'ютерний пристрій, і він оживає)

усю бібліотеку можна носити з собою

Ти можеш отримувати, опрацьовувати, зберігати та передавати інформацію.

Я отримую інформацію з Інтернету та книжок.

Я опрацьовую інформацію за допомогою комп'ютера чи обмірковуючи її.

Я зберігаю інформацію на флешці чи у своїй пам'яті.

Я передаю інформацію у розмові з другом чи електронною поштою.

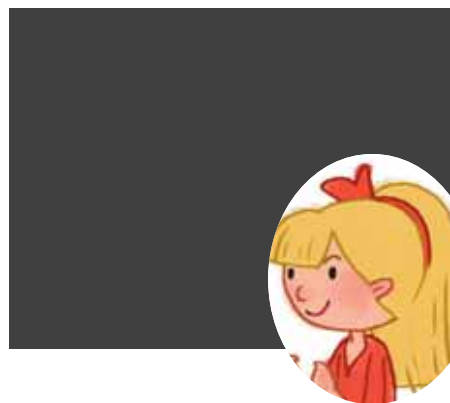
ТЕПЛО І СВІТЛО В МОЄМУ ДОМІ

У твоєму домі світло і тепло. Сонце — як природне джерело енергії — та різні пристрої — як штучні джерела енергії — освітлюють і зігрівають наші домівки.

1

Розглянь малюнки, які намалювали діти, уявляючи, що б сталося, якби не було Сонця. Який із них видається тобі найбільш правдоподібним? Чому?

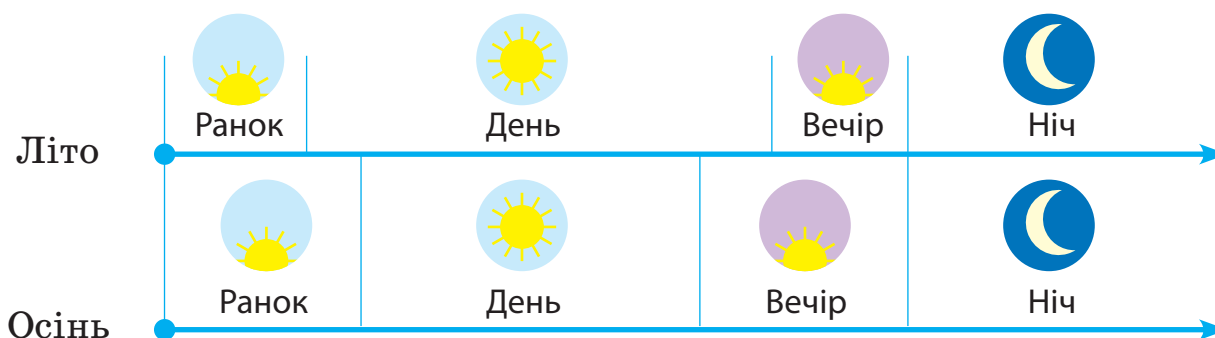
Сонце — це зоря, найближча до нашої планети Земля. Це величезна розжарена куля. Коли ти дивишся на Сонце, воно здається тобі малим, як жовта тарілочка. Це тому, що від Землі до Сонця велика відстань.

Сонце випромінює енергію. Завдяки цьому на нашій планеті світло й тепло.

2

Розкажи про світловий день і ніч улітку і восени. Чому світловий день скоротився? Як це впливає на освітлення твого дому? Чому восени ти маєш умикати лампи раніше, ніж улітку?

Ти знаєш, що Земля обертається навколо своєї осі, тому день змінюється на ніч.

ТЕПЛО І СВІТЛО В МОЄМУ ДОМІ

Щоб ми могли мати світло і тепло, потрібна електроенергія. Електроенергія виробляється на електростанціях за допомогою Сонця, вітру, води чи корисних копалин: нафти, кам'яного вугілля або деревини як сировини з об'єктів живої природи тощо.

3

Розглянь об'єкти, які допомагають освітлювати і зігрівати твою домівку. Розподіли їх на дві групи. Який об'єкт не потрапив до жодної з груп? Чому? Доповни кожен групу своїм прикладом.

4

Розглянь фото різних електростанцій. Порівняй їх. Яке їх призначення? Які електростанції називають екологічними? Чому?

Гідроелектростанція

Теплова електростанція

Сонячна електростанція

Вітрова електростанція

ТЕПЛО І СВІТЛО В МОЄМУ ДОМІ

5

Що треба робити, щоб зекономити електроенергію? Розглянь плакат. Розкажи. Створи свій спільний плакат «Бережи енергію».

6

Знайди десять відмінностей між малюнками. Полічи, скільки електроприладів вмикає твоя родина ввечері. Як ти можеш зекономити електроенергію вдома?

7

Зроби таблички-нагадування, які допоможуть тобі зекономити електроенергію вдома та в класі.

МІЙ ДІМ. Тема 2. Помічники в моєму домі

ВОДА В МОЄМУ ДОМІ

Планету Земля називають блакитною, тому що більшість її поверхні вкрито водою. Але користуватися всією водою для пиття і господарських потреб людина не може. Бо більша частина води — солоня. Тобі та іншим людям, тваринам і рослинам потрібна прісна вода. Прісна вода, на відміну від солоної, має менший вміст солі. Запаси прісної води на Землі невеликі, тому потрібно економно використовувати воду.

1

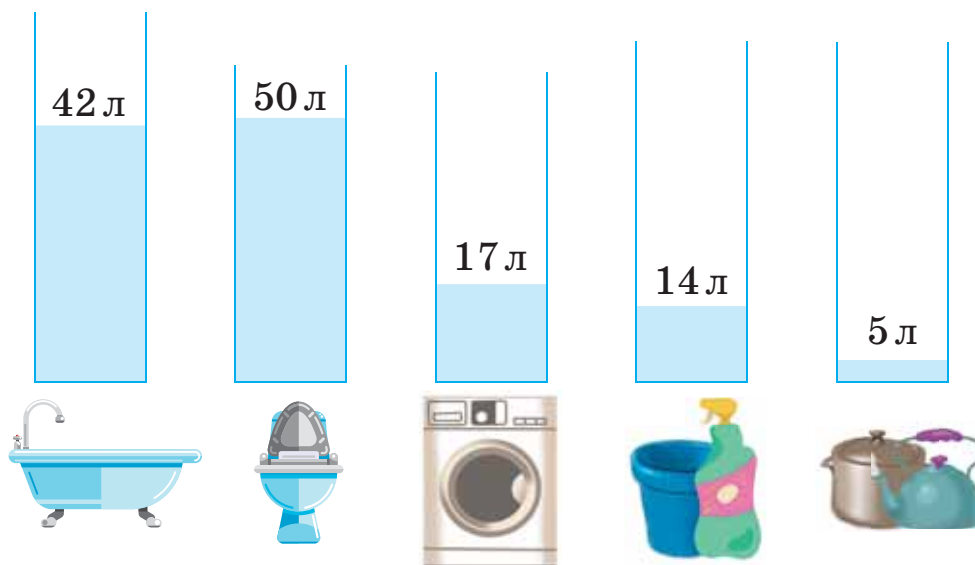
Діти шукали воду у своїй квартирі. Підкажи їм, де є вода. Розкажи, як нею користуються мешканці квартири. Як ти використовуєш воду?

2

Розглянь діаграму добового споживання води однією родиною з чотирьох осіб. Визнач, на які потреби використали найбільше води. Склади і розв'яжи задачу за цими даними.

- Дізнайся вдома, скільки води витрачає ваша родина. Це більше чи менше, ніж згадана родина? Чому?

ЯК ВОДА ПОТРАПЛЯЄ В МІЙ ДІМ?

Для життя людині потрібна прісна вода. Прісна вода — це вода з невеликим вмістом солі, така, яку ти п'єш щодня. Люди здавна використовували різні предмети та будували споруди, щоб прісна вода потрапляла в їхні оселі.

1

Розглянь малюнки. Розкажи, як люди в давнину і сьогодні «доставляють» воду до своїх помешкань. Оціни, наскільки зручним є кожний із способів. Як вода потрапляє в твій дім?

2

Розглянь схему. Розкажи, який шлях долає вода перед тим, як потрапити до твого дому. Звідки люди беруть воду? Чому перед споживанням її потрібно очищувати?

3

Накресли схему руху води від джерела (річки) до споживача (тебе).

Інформацію також можна передавати. Є джерело інформації (книжки, Інтернет, учитель тощо) та приймач інформації (ти, твої друзі, учитель тощо).

ДЖЕРЕЛО

ПРИЙМАЧ

Я КОРИСТУЮСЯ ВОДОЮ

Твій організм майже на дві третини складається з води. Вода потрібна тобі для життя та збереження здоров'я. Пий чисту воду кожного дня. Сильне бажання пити називається спрагою. Спрага найчастіше виникає влітку, коли спекотно.

1

Як ти гадаєш, чи може вода бути смачною? Як дізнатися про якість питної води? Перевір якість питної води в школі та вдома. Заповни таблицю. Познач знаком «+» наявність ознаки, знаком «-» — її відсутність.

☐ непрозора	☐ має неприємний запах
☐ зеленувата	☐ є осад

2

Розглянь малюнки. Яку воду пити безпечно? Чому? Яка вода в твоєму домі?

Вода з водойми

Водопровідна вода

Кип'ячена вода

Мінеральна вода

Вода з калюжі

Ти можеш очистити воду вдома чи в подорожі одним із способів: закип'ятити, дати відстоятися, додати йод чи іншу хімічну речовину, профільтрувати. Фільтр — це пристрій, прилад або речовина для очищення рідини від непотрібних домішок.

3

Зроби фільтр із серветки. Спробуй очистити воду з калюжі. Чи вдалося це зробити? Чому?

Я КОРИСТУЮСЯ ВОДОЮ

4

Склади історію «Як котик шукав “смачну” воду».
Розкажи, яка вода смакувала йому найбільше.

Чому кіт не знайшов у своїй мисці воду, яку налили йому три дні тому? Куди зникла вода?

Ти можеш отримувати воду, споживаючи фрукти й овочі, які містять багато рідини. Наприклад, огірки, редис, кавун, цвітну капусту.

5

Досліди́ медіа.

Розглянь буклети з рекламою питної води. Хто створив цю рекламу? З якою метою?

ПРАКТИЧНА РОБОТА. Я ВИМІРЮЮ ТЕМПЕРАТУРУ ВОДИ

Для комфортного миття рук чи посуду, приймання ванни чи душу використовують гарячу воду. Температуру води вимірюють у градусах Цельсія ($^{\circ}\text{C}$).

1

За допомогою термометра для води виміряй температуру гарячої та холодної води з-під крана.

1

Приготуй термометр для води.

2

Налий гарячу і холодну воду з-під крана у дві миски.

3

Опусти термометр у першу миску. Потримай кілька хвилин.

4

Дістань термометр із води. Обсуши рушником.

5

Запиши показник.

6

Те ж саме виконай і з водою з другої миски.

- Досліди, якою буде температура води, якщо змішати в рівній кількості холодну і гарячу воду.

Вода перетворюється на лід за температури 0°C , на водяну пару — за температури $+100^{\circ}\text{C}$.

2

Які способи економного використання води ти знаєш? Продовж речення.

Приймай ...!

Закривай кран ...!

Слідкуй за ...!

Я ДОСЛІДЖУЮ ВОДУ У ТРЬОХ СТАНАХ

З вікна свого дому ти можеш побачити різні природні явища: снігопад, дощ, туман тощо. Вода перебуває в природі в різних станах: твердому , рідкому , газоподібному .

1

Розкажи за схемою, в яких станах може перебувати вода.

2

Розглянь фото. Назви природні явища. У яких станах зображено воду? Наведи свої приклади.

Дощ

Туман

Іній

Відлига

Снігопад

3

Поясни, за яких умов вода змінює свій стан.

4

Софійка і Назар зробили кораблик з льоду й опустили його у миску з водою. Кораблик плавав у воді, доки не розтанув. Що легше: вода чи лід? Чому лід тоне у воді?

Я ДОСЛІДЖУЮ ПОВІТРЯ

Повітря є скрізь. У воді , у ґрунті , у шматочках цукру чи крейди . Повітря є навколо тебе .

1

Досліді.

Запитання. Чи є повітря в шкірці апельсина?

Зроби припущення. Обери свій варіант . Поясни, чому ти так думаєш.

Що тобі потрібно: два апельсини, ємність із водою.

Проведи дослід.

1. Візьми апельсин і опусти його в ємність із водою. Що відбулося?
2. Візьми другий апельсин. Очисти його від шкірки. Опустити його в ємність із водою. Що відбулося?

Опиши результат. Зазнач у якому випадку апельсин плавав на поверхні води, а в якому — ні.

Зроби висновок. В апельсиновій шкірці є багато бульбашок з повітрям. Вони виштовхують апельсин на поверхню води. Без шкірки апельсин тоне.

2

Проведи дослід з надutoю і ненадutoю повітряними кульками або з бананом. Запиши та сфотографуй свої дії.

Я ДОСЛІДЖУЮ ПОВІТРЯ

Повітря необхідне для життя. Ти, твої друзі в класі, собаки і коти, клен і троянда на подвір'ї школи використовують повітря для дихання, вироблення поживних речовин тощо. Наша планета Земля теж «огорнута» повітрям, наче прозорим пледом. Шар повітря захищає планету від переохолодження та перегрівання.

3

Розкажи про властивості повітря за схемою. Уяви, що повітря стало кольоровим, гострим на дотик, мало би запах і смак і звучало б. Що б тоді було?

Під час нагрівання повітря розширюється, під час охолодження — стискається. Тепле повітря легше, ніж холодне. Воно піднімається вгору, а холодне опускається вниз. Так виникає вітер. Вітер — це рух повітря.

4

Розкажи, як вітер «допомагає» людям, рослинам і тваринам. Наведи свої приклади. Зроби предмет, який би був пов'язаний з повітрям. Поясни цей зв'язок.

Я ДИХАЮ ПОВІТРЯМ

1 Кому потрібне повітря? Поясни чому.

Ти дихаєш повітрям, і тому важливо, щоб повітря було чистим. Про чистоту повітря на вулицях твого населеного пункту мають дбати всі його жителі. Про чистоту повітря в твоєму домі маєте дбати ти і твоя родина. Чистота повітря в твоєму домі залежить від чистоти повітря в до-вкіллі і твоїх дій.

2

Розглянь малюнки. Як ти думаєш, що забруднює повітря в кім-наті? Що потрібно робити, щоб зберігати чистим повітря в приміщенні?

Я ДОСЛІДЖУЮ ЧИСТОТУ І ВИМІРЮЮ ТЕМПЕРАТУРУ ПОВІТРЯ

Температуру повітря вимірюють у градусах Цельсія.

1

Практична робота. Виміряй температуру повітря в класі і на вулиці. Яким із термометрів ти скористаєшся в кожному з випадків? Чому? Чим відрізняються ці термометри між собою та від інших термометрів?

2

Розглянь малюнки. Чи правильно одягнулися діти для прогулянки?

3

Якої температури має бути повітря в класі? Як можна регулювати температуру повітря в приміщенні?

4

Досліді чистоту повітря.

Запитання. Де повітря чистіше?

Зроби припущення. Обери один з варіантів відповіді:

У класі

На шкільному
подвір'ї

На вулиці з проїжджою частиною

Що тобі потрібно: двосторонній скотч.

Проведи дослід. Приклей скотч у трьох різних місцях та спостерігай, як він зміниться впродовж двох днів.

Опиши результат. Якого кольору став скотч?

Зроби висновок. У якому місці повітря брудніше? Чому?

Тема 3. Зимові свята у моєму домі

НОВОРІЧНІ СВЯТА У МОЄМУ ДОМІ

19 грудня, від Дня Святого Миколая, в Україні починаються новорічні свята. Напередодні діти згадують свої добрі та погані вчинки і мріють про подарунки. Усі отримують солодощі. Традиційні солодощі цього дня — миколайчики — пряники з борошна, яєць, масла та меду.

1

Знайди в календарі, на який день тижня цього року припадає кожне свято. Запиши дати. Дізнайся про особливості святкування кожного зі свят.

Водохреще

День Святого Миколая

Новий рік

Свято Василя

Різдво

2

Напиши листа Святому Миколаю. Розкажи про свої добрі вчинки та опиши подарунок, про який мрієш.

В Україні існує традиція займатись доброчинністю на День Святого Миколая. Волонтери збирають книжки та іграшки й передають їх дітям, які потребують допомоги та підтримки. Волонтерство — добровільна безкорислива суспільно корисна діяльність.

3

Що це за медіа?

З якою метою його створено?

Як це медіа привертає увагу?

Яку інформацію ти отримав/отримала?

Чи можеш ти довіряти цьому медіа?

Чому?

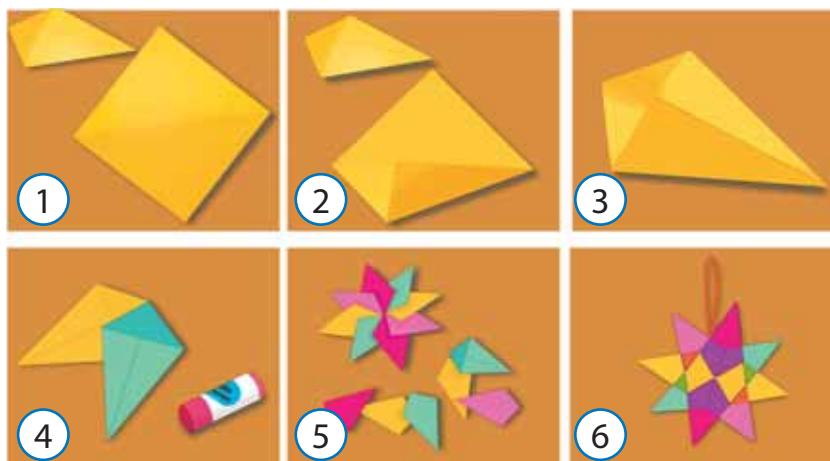

Різдвяна зірка — символ Сонця, вогню та тепла. Вісім її кутів символізують вічність. На Різдво колядники заносять зірку до кожної хати, щоб привітати господарів і побажати їм добра й здоров'я.

4

Зроби з друзями різдвяну зірку. Вивчи колядку та щедрівку.

Новий рік — родинне свято. На Новий рік ти з близькими прикрашаєш ялинку. Ви збираєтеся за святковим столом і бажаєте одне одному щастя і добробуту.

1

У різні часи новорічну ялинку прикрашали різними предметами. Спочатку тільки яблуками та горіхами, потім почали виготовляти новорічні іграшки. Розглянь деякі новорічні іграшки, поясни, чому ці об'єкти були вибрано для створення іграшок. Яке значення вони мають для святкування Нового року?

2

Де чий подарунок? Діти розповіли про свої подарунки на Новий рік. Чиї подарунки вже лежать під ялинкою? Дізнайся, в яких місцях знаходять новорічні подарунки діти в різних країнах світу.

3

Уяви, що ти дизайнер. Зроби ялинку з улюблених книжок, із пакетів з-під соку, з цукерок, із гілочок дерева, із солоного тіста. Придумай ще кілька незвичних ялинок з інших предметів. Створи ялинку з слів на тему «Новий рік».

4

На Новий рік у школі сніговичків новий розклад уроків. Склади розклад своїх веселих уроків. Подумай, чого ти хочеш на них навчитися.

Розклад уроків
 1. Зимологія.
 2. Морозоведення.
 3. Льодотворення.
 4. Фігурне спотикання.
 5. Снігознавство.

5

На уроці снігознавства сніговички шукали в кучугурах однакові сніжинки. Допоможи їм. Чому вони не могли виконати завдання? Кому ти подаруєш сніжинку? Чому? Зроби сніжинки в техніці «витинанка».

ЗМІСТ

Звернення	3
-----------------	---

ПРО МЕНЕ

Тема 1. Я у школі

Перший день у школі.....	4	Мій режим дня.....	11
Школа давня і сучасна.....	5	Мій час.....	12
Мої права та обов'язки	6	Я планую.....	14
Я виконую шкільні правила.....	7	Я планую робочий день/тиждень.....	15
Моє робоче місце.....	9	Я вчусь дотримуватися плану.....	16
Шкільна спільнота (громада).....	10		

Тема 2. Як я сприймаю себе

Як штучні і природні об'єкти впливають на моє життя.....	17	Мій особистий простір.....	23
Я досліджую. Штучні і природні об'єкти. Я — людина.....	19	Мій особистий простір. Кола спілкування ...	24
Я — людина. Моє зовнішнє і внутрішнє ..	20	Я спілкуюсь. Я маю право на захист особистих даних	25
Я маю право на ім'я	21	Я — дитина	26
Я прагну бути особистістю.....	22	Я — дитина. Чи подобається мені дорослішати?	27

Тема 3. Я відчуваю

Я розрізняю емоції.....	28	Я виявляю повагу до людей. Що робити, коли ти відчуваєш неповагу і приниження?	32
Я відчуваю відразу	29	Я виявляю повагу до людей.....	33
Я відчуваю страх.....	30		
Я спілкуюся	31		

Тема 4. Як я пізнаю світ

Я сприймаю інформацію органами чуття...	34	Я моделюю	42
Я досліджую об'єкти довкілля	36	Я вимірюю.....	43
Я спостерігаю	37	Я вимірюю. Термометр.....	44
Я експериментую.....	39	Я порівнюю об'єкти довкілля	45

Тема 5. Я піклуюсь про себе

Який я? Яка я?	46	Я обираю здорову їжу.....	49
Я піклуюсь про своє здоров'я	47	Я і мої речі.....	50
Я піклуюсь про свою безпеку	48	Що робити, щоб не хворіти?	51

Тема 6. Я досліджую природне довкілля восени

Я спостерігаю за погодою восени.....	52	Я спостерігаю за рослинами восени.....	56
Я гуляю під дощем. Кругообіг води в природі.....	53	Я спостерігаю за трав'янистими рослинами восени	57
Я спостерігаю за явищами природи восени.....	54	Я люблю щедрю осінь. Які бувають плоди?...	58
«Звичайні» винаходи на прогулянці	55	Я спостерігаю за тваринами восени.....	59
		Що я роблю восени?.....	60

МІЙ ДІМ

Тема 1. Я у моєму домі

Дім, у якому я живу	61	Моя родина	65
Моя кімната.....	63	Мої домашні обов'язки	67
«Звичайні» винаходи за письмовим столом ...	64		

Тема 2. Помічники в моєму домі

Предмети в моєму домі	68	Як вода потрапляє в мій дім?	82
Я вчусь бути відповідальним споживачем ...	69	Я користуюся водою	83
Я використовую інструменти	72	Практична робота. Я вимірюю температуру води	85
Електроприлади в моєму домі.....	73	Я досліджую повітря	87
Я використовую цифрові пристрої	75	Я дихаю повітрям	89
Моя домашня бібліотека	77	Я досліджую чистоту і вимірюю температуру повітря	90
Тепло і світло в моєму домі.....	78		
Вода в моєму домі.....	81		

Тема 3. Зимові свята у моєму домі

Новорічні свята у моєму домі	91	Я готуюсь до свята.....	93
------------------------------------	----	-------------------------	----

Відомості про користування підручником

№ з/п	Прізвище та ім'я учня/учениці	Навчальний рік	Стан підручника	
			на початку року	у кінці року
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

*БОЛЬШАКОВА Інна Олексіївна
ПРИСТІНСЬКА Марина Сергіївна*

«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)
(Частина 1)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Редактор *Т. О. Полова*. Художнє оформлення *В. І. Труфена*. Технічний редактор *Т. Г. Орел*.
Комп'ютерна верстка *О. В. Сміян*. Коректор *Н. В. Красна*

Окремі зображення, що використані в оформленні підручника,
розміщені в мережі Інтернет для вільного використання

Підписано до друку 19.06.2019. Формат 84×108/16.

Папір офсетний. Гарнітура Рублена. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 10,08. Обл.-вид. арк. 8,8.

Тираж 41412 прим. Зам. 3890.

ТОВ Видавництво «Ранок»,

вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5215 від 22.09.2016.

Адреса редакції: вул. Космічна, 21а, Харків, 61145.

E-mail: office@ranok.com.ua. Тел. (057)719-48-65, тел./факс (057)719-58-67.

Підручник надруковано на папері українського виробництва

Надруковано у друкарні ТОВ «Фактор-Друк»,

вул. Саратовська, 51, Харків, 61030.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5496 від 23.08.2017.

Тел. +38 (057) 717-51-85. E-mail: office@druk.factor.ua

Я ВИКОНУЮ ПРАВИЛА

Я прошу допомоги
ввічливо.

Я вітаюся з учителями,
друзями, знайомими.

Я прощаюся з учителями,
друзями, знайомими.

Я буду
ввічливим!

Я дякую батькам, учителям,
друзям, знайомим.

Я виконую
завдання.

Я виконую правила
класу.

Я виконую свої
обіцянки.

Я буду
відпові-
дальним!

Я виконую свої
обов'язки.

Я вживаю
добрі слова.

Я допомагаю батькам
по господарству.

Я піклуюся
про домашніх тварин.

Я буду
турботливим!

Я ділюсь із друзями.

Я слухаю уважно.

Я чекаю, доки не настане
моя черга говорити.

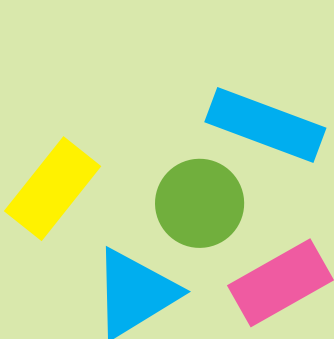

Я дивлюсь на того,
хто говорить.

Я буду
гарним
слухачем!

Я піднімаю руку, коли
хочу щось сказати.

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

2 КЛАС. ЧАСТИНА 1

Навчальний матеріал підручника
«Я досліджую світ. 2 клас» зорієнтований:

- на засвоєння учнями знань про навколишній світ згідно з програмою навчального курсу «Я досліджую світ» та Державного стандарту загальної початкової освіти
- формування в учнів ключових, міжпредметних та предметних компетентностей
- розвиток критичного мислення
- формування в учнів пошуково-дослідницьких умінь
- розвиток емоційного інтелекту
- виховання екологічно доцільної поведінки
- формування фінансової грамотності
- реалізацію індивідуального підходу за допомогою інтернет-підтримки

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Інтернет-підтримка
interactive.ranok.com.ua

